

Hrvatski Glasnik

GLASILO HRVATSKOG KULTURNOG DRUŠTVA "NAPREDAK" ŽUPE SOLI

Godina I Broj 16 TUZLA, 18. listopada 1993.

CIJENA: 40 000 BHD - 2000 HRD

ZENICA IZ VAREŠKE PERSPEKTIVE

D.O.O. "SOLI" I TDI POD LUPOM POLICIJE

OPET KRIVI NOVINARI

Božica Jelušić

HIPERBOREJSKO PISMO

*Nasljeduj kosa u mrazno zimsko jutro!
Slušaj njegov promukli zvižduk u pustom vrtu, gdje trule jabuke leže na tlu, nalik ljudozderskim trofejima: u dimu smanjenim lubanjama, čudu tajnog umijeća, crne magije.
Gdjekad,
kos ključne štavljenu lopticu, zatim preskoči preko žilja i sluša, ukočen, kako mu leden hiperborejski vjetar*

*nadiže perje i struže modru kožu.
Ništa ti nemam reći. Danas je kao i jučer, pokorica se hvata na vodi u bokalu, i nešto mi govori da ni jedna stranica svete knjige na zbori o spasenju. Pa ipak: Isposnik, gol, u spilji jede koprive.
Živim s tom slikom, na rubu okrhnete zemlje, prizivajući boju njegove puti, čiji se pigment preobraća u zeleno.*

*Ovdje, još samo trake tišine klize sa opuštenu kalema i prekrivaju polje, boje nestaju; sivilo guta prostor, još samo ostaje da ti kažem (u ime kosa i vlastito):
ne vraćaj se, nemamo više doma, plijesan je ušla u otvoreni tetrapak i svijet obrastao u lišaj izlaže iza stakla svoj ravnodušni profil, s okom upravljenim na stranu zla i tame, na sjever, sjever i sjever.*

1989.

Tuzlansko kulturno ljeto

Mann ist Mann

Riznica kulturnih događanja ovog ljeta u Tuzli obogaćena je još jednim vrijednim draguljem. Dana 27.9. u dvorani Narodnog pozorišta prikazana je predstava "Čovjek je čovjek" (Mann ist Mann) Bertolta Brechta u izvedbi Amaterskog pozorišta "16. august" sa Husina. Pod redateljskom palicom Zorana Tešića i uz nadahnutu glazbu Damira Avdića amateri s Husina, svojim entuzijazmom i pristupom glumi i igri, zasjenili bi i mnoge profesionalne skupine. Oni kojima daske život ne znače, svojim nadahnućem još jednom su dokazali da iskrenim pristupom igri mogu nadomjestiti sve eventualne profesionalne nedostatke, tako da smo s uživanjem proveli ovu večer, bar na trenutak se odvojivši od surove zbilje. Neuobičajeno zanimanje publike, prvenstveno mladeži, kako na ovoj tako i na svim drugim predstavama koje se prikazuju u gradu, dokazuje postojanje osnovne ljudske potrebe da život i svijet učine ljepšim baš usprkos svoj ružnosti i zlu koje nas okružuje. Predstava je izvedena pod pokroviteljstvom 115. brigade "Zrinski" HVO HZ "Soli" te je i to jedan od načina na koji se uspješno doprinosi, pored vojnih, i kulturnim pobjedama na ovoj regiji.

Z.S.

Proslave

Godišnjica 2. korpusa

Šestog listopada prošle godine, naredbom Predsjedništva Bosne i Hercegovine, formiran je 2. korpus Armije BiH, čiji je prvi zapovjednik bio gospodin Željko Knez. Tim povodom na sam dan šestog listopada priredjen je prigodan program, kojim je obilježena godišnjica formiranja, ovoga do sada najuspješnijeg i najopremljenijeg dijela oružanih snaga BiH. Za godinu dana, koliko postoji, 2. korpus je izrastao u respektivnu vojnu snagu, koja brani najveću slobodnu teritoriju. Njegovu organiziranost političku promišljenost i udarnu moć, dobro su osjetile neprijateljske formacije, u Posavini, posebice Brčkom, Gradačcu, Usori i drugim dijelovima slobodne teritorije. Riječ je o vojnički najjačem dijelu bosansko-hercegovačkih oružanih snaga, u kojem se zajednički, protiv istog neprijatelja bore pripadnici muslimanskog i hrvatskog naroda, organizirani u brigade Armije i HVO-a, a pod jedinstvenim zapovjedništvom. Tu činjenicu i uspjehe koji su postignuti posebno je naglasio gospodin Hazim Šadić, zapovjednik 2. korpusa, na svečanoj akademiji organiziranoj 6. listopada, na sam dan formiranja. Tim povodom, naredbom komandanta Štaba Vrhovne komande Armije BiH, tridesetdvojiča pripadnika oružanih snaga su odlikovani, od kojih na žalost polovina posmrtno. Među gostima, povodom godišnjice 2. korpusa, bili su najviši vojni i politički rukovodioci općine Tuzla i regije, HVO, te predstavnici vjerskih i drugih institucija. U kraćem zabavnom programu svečane akademije, izvedeno je nekoliko domoljubnih pjesama, među kojima i pjesma o 115. brigadi "Zrinski".

Uz fotografiju na naslovnoj strani

Tijekom rata porušeni su ili oštećeni mnogi vjerski objekti, a među njima i veliki broj crkava i samostana. U okupiranom dijelu Posavine, ali i na slobodnim područjima, srušeno je i teško oštećeno nekoliko crkava. Na slici je teško oštećena crkva u Dubravama kod Brčkog.

Snimio Marko Divković.

Traži se pristup svećenika svim okupiranim i zauzetim teritorijama

Franjevci ponovo u akciji

Skup franjevačkih provincijala iz Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Slovenije u Međugorju

Provincijali franjevačkog reda iz južnoslavenskih zemalja u Međugorju su raspravljali o teškim problemima katoličkog puka u ratom zahvaćenim područjima. Naravno, bavili su se najviše crkvenim i vjerskim problemima.

Apelirali su kod UNHCR-a da omogući sve čenicima kretanje po okupiranim prostorima i prostorima u okruženju radi osiguranja vjerskog života. Zahtijevali su pristup u zatvore i logore gdje bi pružali duhovnu pomoć i vjerske usluge zatočenicima.

Od španjolskog bataljuna UN u Mostaru tražili su autobuse kojim bi se putovalo do globalja i stratišta na zauzetim i okupiranim područjima na Svisvete, 1 i 2. studenog ove godine.

Odavanje pošte mrtvima na Dan mrtvih provociralo bi osjećaje opraštanja i pomirenja.

Zahtjevi su veliki ali ih je, iz humanitarnog ugla, teško odbiti.

Lj.A.

Hrvatski dom

OSNOVANA PODRUŽNICA HUSINO

Posljednjih dana rujna, dvorana Spomen doma na Husinu u dva navrata je bila prepuna gostiju. Nakon premijere predstave "Čovjek je čovjek", izvedene 22. rujna, dva dana kasnije, 24. rujna, Husinjani su ponovo bili na okupu. Ovaj put okupili su se kao učesnici osnivačke skupštine Hrvatskog doma Tuzla - podružnica Husino. Učesnike skupa pozdravila je predsjednica, gospodja Zdenka Dušek, koja je u kratkom obraćanju istakla osnovne zadatke podružnice. Osnivački skup odvijao se pod geslom "Pjevaćemo sve dok život traje i čuvati svoje običaje, a u tom duhu odvijao se i bogati zabavni program. Nastupili su tamburaši "Napretka", potom amateri KUD-a "Mijo Kerošević-Guja". Najviše pozornosti učesnika osnivačke skupštine podružnice Hrvatskog doma, privukli su članovi folklorne sekcije, koji su izveli pjesme i igre ovoga kraja, odjeveni u tradicionalne hrvatske nošnje, kakve se nose upravo u okolini Tuzle. Bio je to najbolji dokaz želje i namjere Husinjana da će svoje običaje zaista očuvati. Nakon Lipnice, Husino je drugo selo u tuzlanskoj općini, gdje je osnovana podružnica Hrvatskog doma. Njegovim radom rukovodiće predsjednik g. Franjo Pavlović te dopredsjednik g. Mato Marković i g. Zoran Pavljašević.

HDZ

HRVATSKA DEMOKRATSKA ZAJEDNICA TUZLA

IZVJEŠĆUJE SVOJE ČLANOVE I SIMPATIZERE
DA RADI SVAKIM RADNIM DANOM OD 8-15

Dodite, mi Vas očekujemo u "Mobiliji"

Tel. 238-983 i 239-477

OPĆINSKI ODBOR HDZ TUZLA

Pomjerena logika

PREVARENI I PREVARANTI

Slušajući sarajevski radio čovjek može svašta naučiti.
Recimo logiku.

Neko jutro u jutarnjoj kronici gosti su bili komandanti tri krajiške brigade iz Operativne grupe Bosanska Krajina. Govoreći o velikim vojnim uspjesima u srednjoj Bosni i Lašvanskoj regiji izrekoše i tvrdnju kako je hrvatski narod u tim krajevima prevaren od svog rukovodstva te je morao napustiti svoje domove. Prevaren je valjda zato što brani svoja vjekovna ognjišta i svetišta a oni, Krajišnici nisu prevareni jer "oslobađaju" cijelu BiH. Jedino nam nije jasno zašto nisu krenuli u oslobađanje od krajeva po kojima i nose ime. Vjerojatno zato da ne bi smetali Srbima u njihovim lokalnim svadicama. Ipak, radio Sarajevo je napravio jedan profesionalni pomak, više nisu u pitanju nikakve legende već ljudi sa imenom i prezimenom. Dobro je to, ostati će upamćeni po svom doprinosu "logici".

Primjer drugi: Održan je Sabor i Skupština BiH u Sarajevu. Jedan od govornika bio je i naš, tuzlanski predsjednik Vlade. Nismo ga dosada takvog poznavali. Održao je jedan od najborebnijih govora zalažući se za prestrukturiranje cjelokupne privrede na ratnu i nastavak borbi do oslobođenja. Valjda misli na taj način riješiti problem prehrane i grijanja tuzlanskog stanovništva u nadolazećoj zimi. Istina, kada padaju granate ljudi ne misle mnogo na hranu i zimu. A samo jedno punjenje "Orkana" u kojima Srbi ne oskudjevaju, u što smo se uvjerali nedavno u borbama u Hrvatskoj, riješilo bi sve tuzlanske elektro-energetske probleme za duži period. Tko ne vjeruje neka pita nekog Sarajliju kako je proveo prošlu zimu.

Ratom do boljeg života. To bi moglo biti i geslo cijenjenog intelektualca i filozofa Muhameda Tunje Filipovića. I on je zamijećen po svom bojnem pokliku. U jednom trenutku sam se zapitao što će on u svojoj Banjaluci kada u njoj nema više znamenitih džamija. Pošto mu nitko nije znao odgovoriti na to pitanje poslali su ga u Švicarsku za ambasadora. Tu će biti bliži svome partijskom suborcu Zulfikarpašiću. Predsjednika Vlade već duže vrijeme nemamo ili zvanično imamo ali ne znamo ni gdje je, ni što radi. Kada je već tako nije red da postoji zamjenik nekoga čega nema, pa je potpredsjednik Vlade otišao za ambasadora u Beč. Znameniti liječnik i istaknuti političar dr. Naim Kadić u sred rata odlazi u daleki Kuvajt. Ma kako bio glasan iz takve udaljenosti se neće čuti njegov umjereni glas za prekid rata. Ako se ovako nastavi sa raspojelom ambasadorskih mjesta u Sarajevu neće ostati ni jedan političar. Možda će tada stati rat?

Z.S.

Arif Pašalić uživo!

Pucaju novinarski baloni

Slavni komandant IV. korpusa (Mostarskog) ne želeći da sudjeluje u stvaranju novinarskih pataka koje, usprkos ratu ili baš zbog toga, bezbrižno lepršaju našim prostorima, učestvujući kao gost u sarajevskom TV Dnevniku od 11.10.93.g. kojeg uzgred rečeno, urednica Envera Selimović slijedeći generalnu liniju da je rat s četnicima završen posvećuje najvećim dijelom "ustašama", demantirao je bajke o velikim vojnim uspjesima i skorom dolasku na more i Luku. Iz njegovih usta u razočarane uši novinarskih papirnih jurišnika, koji u toplini skloništa svojeg iscrtavaju neke samo njima znane toponime i koordinate na što ih je upozorio i sam Pašalić, uđe i konstatacija da se linije razgraničenja između Armije i HVO-a u Mostaru nisu značajnije pomjerile ni na jednu stranu od mjeseca svibnja kada su i započeli neželjeni i štetni sukobi. Za razliku od svojih apologeta, koji su cijelo ljeto zidali neku svoju kulu od karata, Pašalić je djelovao prilično realno i bez lažnih iluzija kao i svatko tko se nađe na samom frontu suočen sa smrću. Iz njegovog nastupa doznali smo kako se u Mostaru bore

i pripadnici I. korpusa (Sarajevskog) što nedvosmisleno potvrđuje tezu da su Sarajevo i posebice Sarajlije ostavljeni kao žrtveni jarac koji će se neprekidno poturati pod nos neučinkovitim međunarodnim organizacijama.

Nažalost, u nepotrebnim sukobima hrvatskog i muslimanskog naroda uništen je, već otprilike načet, jedan od najljepših bh. gradova. Zajednička komanda koja je pravi spas u tuzlanskoj regiji a koja je također polučila tako dobre rezultate i u Mostaru u vrijeme njegovog oslobađanja, zbog nečijih je bolesnih ambicija narušena. To je dovelo do nevidene golgote koja je zahvatila oba naroda. Nažalost, o tome nismo čuli ni riječi. Ako jednoga dana dođe do suđenja ratnim zločincima optuženička klupa će biti mala da primi sve odgovorne i na njoj neće sjediti predstavnici samo jednog naroda. I zato, po tko zna koji put, ne želeći da se spušta na razinu novinara čije pisanje obiluju lažima, zalažemo se za apsolutni prekid svih neprijateljstava i za kakav takav zajednički, tolerantni život dvaju naroda napadnutih od istog agresora.

S.J.

KNNDM "Preporod" obilježilo stoljeće najvećeg hrvatskog pisca

Krleži s ljubavlju

"Stoljeće je mala mjera za Krležinu veličinu" - rečeno je pored ostalog na akademiji, na kojoj su uz prof. Melihu Terzić nastupili i glumci Baisa Smailović i Vlado Kerošević, te glazbenici Emina i Muhamed Mazalović

Nakon "Napretka" nedavno je i Kulturno i naučno društvo Muslimana "Preporod" iz Tuzle obilježilo stotu obljetnicu Miroslava Krleže. Ovaj dostojanstven čin obavljen je u prepunoj kongresnoj dvorani Hotela "Tuzla". Autor ovog projekta i zapaženog slova o Krleži je Meliha Terzić, profesor ovdašnje Gimnazije "Meša Selimović". Ona je znalački odabrala dijelove opusa velikog pisca koje su sjajno interpretirali majstori tuzlanskog glumišta, Baisa Smailović i Vlado Kerošević.

Pjesnik, novelist, dramski pisac, romanopisac, polemikar, esejist, enciklopedist - a sintetičan duh, pa onda liričar u dramama i romanima, pa u esejima i u dnevnicima, specijalista za roman - esej i dramu-esej ("Povratak Filipa Latinovića", "Aretej"), za roman koji stoji između traktata i drame ("Na rubu pameti" i "Banket u Blitvi"), pisac dramskih poema, pisac koji romaneknu kompoziciju rado zamjenjuje dramskom u

skoro svim svojim romanima, u novelama, a napisao je i knjige gdje objedinjuje lirski, pripovjedački i dramski i esejistički postupak ("Povratak Filipa Latinovića"), a roman "Zastave" se, opet, smatra romanom - sintezom i u najdubljem i najširem značenju te riječi. To je Krleža - riječi su Terzićeve.

Ovaj pisac je zaista uradio toliko koliko bi bilo dosta za moćnu instituciju i cio naraštaj. Godina života je malo da bi se iščitale sve njegove knjige, a "stoljeće je mala mjera za Krležinu veličinu" (M. Terzić).

U programu akademije pripremljene s očigledno velikom ljubavlju prema gromadi pisane riječi, skladno je ukomponiran i glazbeni dio koga su maestralno realizirali Muhamed Mazalović (violina) sa kćerkom Eminom (klavir). Bio je to događaj u svemu dostojan velikog gospodina u šeširu sa zagrebačkog Tuškanca.

A. Uzunović

Kontakti sa međunarodnim organizacijama

UNPROFOR u HZ "Soli"

Prošli tjedan HZ "Soli" posjetio je g. Kenet Biser (potpukovnik u mirovini), američki državljani i šef civilnog odjela UNPROFOR-a u Tuzli. Zanimljiv i duhovno bogat, visokih moralnih vrijednosti, predstavio je svoju organizaciju, njene zadatke i ciljeve u Republici BiH i posebice u Tuzli, a što je nekim od nas bilo nedovoljno poznato. Postavljajući se strogo neutralno u ovom ratu, civilni UNPROFOR u dosadašnjim kontaktima sa HZ "Soli" nije mogao udovoljiti zahtjevima da se oslobode zatočene osobe u srednjoj Bosni i dovedu svojim obiteljima u Tuzlu, te posmrtni ostaci prenesu u stalna mjesta stanovanja oko Tuzle i dostojno sahrane. Prema riječima gospodina Biser, ovo nije moglo biti urađeno jer su u srednjoj Bosni u tijeku ratna djelovanja i nije omogućen fizički pristup djelatnicima UNPROFOR-a u ta područja, a UNPROFOR nije i ne može biti oružana sila koja bi ušla u ratom zahvaćene oblasti. Također, zahtjevu HZ "Soli" za omogućavanje prolaza svojim djelatnicima iz blokirane Tuzle u Republiku Hrvatsku radi prikupljanja i dobavljanja humanitarne pomoći iz inozemstva, UNPROFOR nije mogao udovoljiti iz istih razloga.

U okviru svojih mogućnosti tj. svog mandata na ovom području, izjavio je g. Biser, UNPROFOR je do sada, a to će i ubuduće činiti, ispunjavao sve zahtjeve koji su u njegovoj moći, te pomagao svim kategorijama građana i zahtjevima organizacija sa ovog područja. Ove riječi i stav potvrđujemo i mi u HZ "Soli" na osnovu dosadašnje suradnje sa g. Biserom a nakon što nam je postala jasna uloga njegove organizacije ovdje i spoznaja da su neki naši zahtjevi upućeni UNPROFOR-u bili realno teško ostvarivi.

Organizaciju HZ "Soli" predstavio je predsjednik Ivo Andrić Lužanski. Objasnio je razloge stvaranja ove organizacije, njene ciljeve i zadatke, njeno ustrojstvo, urede i dosadašnji životni put. Bilo je to veoma interesantno izlaganje, izjavio je gospodin Biser, i prigoda da upozna hrvatski puk na ovom prostoru četiri općine. Postavljajući mnoga pitanja u stilu čovjeka bogatog iskustva stečenog po kriznim svjetskim područjima, te dobivajući zadovoljavajuće odgovore, razgovor se odužio preko planiranog vremena.

Očigledno veoma zadovoljan političkim stavovima HZ "Soli", koje je čuo, izrazio je želju da uskoro ponovno dođe, što ćemo mu mi rado priuštiti.

Ovom posjetom počeo je niz planiranih kontakata HZ "Soli" sa međunarodnim organizacijama u Tuzli, i ako je suditi po ovom prvom obavljenom poslu biće to naše uspješno prezentiranje svijetu.

Gospoda Robin Zibert, šef UNHCR-a u Tuzli, ovog tjedna je također posjetila Hrvatsku zajednicu "Soli" i razgovarala sa njenim predsjednikom g. Ivom Andrićem Lužanskim i g. Raфом Mazićem, zaduženim za socijalnu skrb. Razgovor je upriličen zbog ostvarenja efikasnije suradnje sa međunarodnim humanitarnim i drugim organizacijama te osiguranja pomoći nekim kategorijama naših branitelja i građana.

UNHCR u HZ "Soli"

Odjel pravne zaštite ljudi u UNHCR vodi gospoda Mišel O'Keli i njen posjet organizaciji HZ "Soli" očekujemo sa zanimanjem jer u gradu ima slučajeva verbalnih pritisaka na iseljavanje građana hrvatske nacionalnosti. Također treba upoznati gospodu O'Kelly sa stanjem ljudskih prava i odnosima među dva naroda koji su ostali živjeti u Tuzli, a ti odnosi su uglavnom dobri.

Logistiku i programe UNHCR-a vodi gospoda Margaret Princ, a ta djelatnost je ništa manje važna u ovom vremenu i prostoru. Razgovor na ove teme će također uslijediti u prostorijama HZ "Soli".

Gospodu Zibert je naročito zanimao status naše organizacije u ovom Okrugu i općini Tuzla, te naše ustrojstvo, ciljevi, zadaci i naši pogledi na model zajedničkog života sa drugim narodima koji također žele živjeti na ovom prostoru. Pohvalivši naše stavove izrazila je želju da ovakvi međunarodni odnosi ostanu i ubuduće.

Rafo Mazić

Od Lenjina do Jeljcina

Oktobarska revolucija

Ovih dana, gotovo u isto vrijeme kao i prije 76 godina, kada je uspostavljena komunistička vlast, odigrava se završni čin drame rušenja komunizma u njegovoj postojbini. Kada su 6-7 XI. 1917.g. (24-25 X.) Crvena garda i mornari pod vodstvom komunista jurišali na Zimski dvorac u Sanki Petersburgu, označavajući na taj način početak jedne nove epohe, nitko nije mogao ni pomisliti da će se ironijom povijesti njihov odlazak sa vlasti desiti na gotovo identičan način. Posljednji ostaci zvanične komunističke vlasti nisu ni mogli otići drukčije nego što su došli, u krvi i nasilju. Danas su oni ti koji su se branili iz zabarikadiranog Bijelog doma, svoga Zimskog dvorca. Očajnički želeći da zadrže već izgubljene pozicije, komunisti nisu prezali ni od pokušaja izazivanja novog građanskog rata u Rusiji. Najveće ufanje su polagali u narod i vojsku. Međutim, sustav koji je u teoriji propagirao najbolje a u stvarnosti nije gotovo ništa ostvario, ostao je bez podrške i jednih i drugih. Ruski narod je strpljivo podnosio desetljeća lažnih obećanja da bi sada ponovno želio isto. Što se Armije tiče njoj je jasno da bi pobjedom komunističke linije morali krenuti u ponovno osvajanje već otcjepljenih država bivšeg SSSR koje se i same nalaze u vihoru građanskog ili međusobnog rata. Boris Jeljcin kao osvjedočeni poklonik i pristalica zapadnog načina života uspio je u svom pothvatu dokidanja i posljednjih ostataka komunizma. Sada mu predstoji i druga mnogo teža bitka u kojoj se neće moći osloniti na tenkove. Uvođenje prave demokracije i stvaranja uvjeta za život po mjeri slobodnog čovjeka. Od ishoda te bitke ovisit će i sudbina mnogih država i milijuna ljudi diljem Europe pa tako i ovih krajeva.

Z.S.

Proslavljen dan patrona župe sv. Franje Asiškog

Velika švačanost u Šikari

I ovog ratnog ljeta Gospodnjeg, 1993. godine, okupili smo se proslaviti veliki blagdan, velikog sveca sv. Franje patrona župe Šikara. Toga dana, 10. listopada '93. godine, okupilo se mnoštvo vjernika iz okolnih župa: Tuzla, Breške, Lukavac i Donja Dragunja. Misno slavlje je predvodio gvardijan Franjevačkog samostana u Tuzli, fra Petar Matanović, uz koncertaciju svećenika fra Petra Baotića i župnika fra Martina Antunovića. Sveto misno slavlje su uveličali, svojom lijepim pjevanjem i sviranjem, crkveni zbor iz Tuzle i tamburaši "Napretka".

Misnom slavlju su bili nazočni vojni i politički vrhovnici: gosp. Zvonko Jurić, gosp. Ivo Andrić Lužanski, gosp. Ante Zvonar, te gosti iz 2. korpusa Armije BiH gosp. Sead Delić i drugi.

Gvardijan, fra Petar Matanović, inspiriran poviješću bosanskih Hrvata i poviješću svoga franjevačkog reda govorio je inspirativno o našoj slavnoj prošlosti i teškoj sadašnjosti. Citirao je i velikog pisca, Mešu Selimovića, njegove lijepe riječi o našim fratrima i njihovoj vjeri.

Ispred crkve, nakon misnog slavlja, počelo je narodno veselje. Jelo se i pilo, kolo se igralo i pjevalo uz šargiju.

M.M.

Pogled kroz vrijeme

RAT KAO ČISTILIŠTE

Sa političkog i osobito vojnog aspekta, svaki rat je detaljno analiziran.

Budući da donosi krupne promjene u svim oblastima života neminovan je predmet kontinuiranog proučavanja gotovo svih grana znanosti.

Vodeći se stanovištem da besmislene stvari i događaje u vremenu materijalnog postojanja čovjeka treba mimoilaziti u sjećanju i dugovnom djelovanju, mnogi pokušavaju izbjeći rat i kao temu razgovora. Čak i sama sujeta u nekim situacijama može stvoriti unutarnji bunt protiv stereotipnosti. Na moguće pitanje što je to danas stereotipno odgovor bi mogao biti, da se ni najintimnija misao ne može otrgnuti od okova najgore od svih, ratne stereotipnosti. Kada ste posljednji put uhvatili sopstveni duh u razgovoru s prijateljima u vodama razumnog kontakta?

U nekim budućim knjigama ionako će ostati samo brojke, a možda će neki naučnik dobiti iznenadnu priliku za novu studiju. Čini se da čovjek polako gubi bitku za prirodu a istovremeno ugrađujući u svoje gene neki čudan atom - toksin, gubeći pri tome ono ljudsko u sebi.

U nesređenosti vlastitog duha i vječnih težnji da rat okarakteriziramo kao besmislen ipak se u jednom ratu stvara njegova smislenost. Tako možemo govoriti o ekonomskim, sociološkim, biološkim i teološkim tumačenjima nužnosti vođenja i posljedicama rata. Očito je da su ratne pustolovine produkt mračnog uma malog broja ljudi što za sobom povlače velike grupe ali se ima dojam da u sjeni svakog rata stoje visokorazrađene računice veoma utjecajnih ljudi. Stoga je nužno proširiti ekonomske elemente iz kojih suštinski i rezultira svaki rat vodeći se prostim podatkom da jedan metak košta jednu DEM a jedna granata 800 DEM, da se i ne govori o tenkovima i zrakoplovima, prost račun dovodi do jedanaestocifarskog dolarskog broja koji izražava cijenu rata videnu iz vojno-tehničkog kuta. Nama što živimo u ratnom dobu ostaje gorak okus u ustima uz spoznaju da svi ti silni novci završavaju u džepovima bjelosvjetskih "mirotvoraca". Valjda je sada jasnije zašto i pored standardiziranja moralnih normi vezanih za rat pa i snažne antiratne kampanje u svijetu još postoje ljudi koji zastupaju razne teorije o nužnosti rata.

Rat očigledno sobom donosi i bitne promjene socijalne strukture, stvarajući potrebu za proširenjem i samog pojma rata kao procesa koji dovodi do različite raspodjele društvenih dobara. Ta podjela je uvijek nepravedna, jer je riječ o procesu u kojem se ljudi bogate i siromaše a do bogatstva dolaze ljudi niskih moralnih razina. Sociolozima, ipak, ostaje samo da

zaključiti da će takvi slojevi ljudi i nadalje u društvene odnose moći unositi lična pravila koja su u dubokoj svezi s kriminalom. Mada je najveći broj znanstvenika na biološke eksplikacije o nužnosti rata stavio točku pokušajmo rat sagledati sa biološkog aspekta, kao prirodni oblik Darwinovog zakona opstanka i razvoja vrsta. Urođenim nagonom za ratovanjem čovjek doprinosi ravnoteži u prirodi. Što nam donosi rat? Smrt tisućama ljudskih jedinki, uništenje produkata čovjekove tehnologije, koja bi inače u kratkom periodu omogućila nesmetan i neograničen razvoj ljudske rase, a time i direktnu ugroženost njene ekumene. Priroda je stvorila obrambeni mehanizam zvani čovjek. Obdarenog inteligencijom razvijenom za stvaranje tehnologija masovnog uništavanja, i životinjskim instinktom koji zapravo vlastnicima tih tehnologija daju snažan nagon za nametanjem svojih zakona života nad

Na rubu pameti

ABDISTAN

Bosanskohercegovački mediji nastavljuju po starom. Ista meta isto odstojanje. Samo je razlog drugačiji. Ovog puta u pitanju je proglašenje "Autonomne pokrajine Zapadna Bosna". Za postupak legalnog člana Predsjedništva R BiH (u vrijeme proglašenja "AP" Fikret je Abdić to još uvijek bio) opet se okrivljuje, a tko bi drugi, R Hrvatska. Ponovno lukavi Latini nešto podvaljuju BiH, poruka je koja se provlači kroz većinu komentara oficijalnih bh. medija. Izmišljaju se kojekakve kvazi teorije samo da bi se otklonila eventualna vlastita odgovornost. Po onoj staroj: "Uvijek su krivi drugi a mi - nikada!", širokim narodnim masama prezentira se kako hrvatski mediji, posebice HTV, forsiraju samoproglašenu, samozvanu, tzv. "Autonomnu pokrajinu". Pošto je u ovim krajevima većini pučanstva onemogućeno praćenje HTV-a, moramo s određenom rezervom primiti krivnju Hrvata i HTV-a. Možda nas uključanjem u program HTV-a nadležni mogu demantirati. Običnim, programiranim telalima više ne vjerujemo.

Glede samog Abdistana, smatramo da nije vrijeme za takav čin (samo)dokazivanja popularnosti među narodom. Međutim nije bilo vrijeme ni za pokušaj ocrnjivanja bh. Hrvata pa se to

drugim i slabijim jedinkama.

Rat može biti i predmetom teološke problematike kao otjelotvorenje pretskazanja propasti ljudske rase kao kazne Božje. Ono se jednovremeno sastoji iz mržnje, osvetoljubivosti i gramzivosti, te paranoičnog osjećaja nesigurnosti. Vremenom se zlo od čvrste podloge u duhu, koja je čisto materijalnog karaktera, zakonom opće ravnoteže premješta na labilno tlo duha, koje je čisto psihološkog karaktera. Primjere za ove tvrdnje možemo naći u svojoj svakodnevnici. U početku bijaše pljačkanje i materijalna korist ljudska na račun drugoga, pokvarene i perverzne oduševljenosti nagonom za ubijanjem i ratni zločinci, mizerne fiziološke satisfakcije nasilnim seksom i siledžije. Onda postade svijest i pokajnici siromašni duhom koji klonuše u potrazi za spasom, dotučeni grižnjom savjesti, skloni samoubilačkim tenedencijama. Da li sve namjerno ili slučajno podsjeća na biblijski scenario? Vrijeme će pokupiti svoj danak, strdat će i prosti i lakomi i iskreni i naivni i plemeniti duhovi, jer neće moći podnijeti život u svom okruženju, progone košmara i sjene rata.

Rat je čistilište, na nama je da izdržimo kušnje.

Boris Ćurković

D.K.

hotel tuzla

75000 TUZLA
REPUBLIKA
BOSNA I HERCEGOVINA
M. FIZOVISA FISKA 15
TEL. 075/22 17 77 i 31 021

D.O.O. SOLI

Predstavnici HG-a fra Petar Matanović, Ljubomir Aždajić i Jugoslav Stahov posjetili su poduzeće D.O.O. "Soli".

Predsjednik Upravnog odbora D.O.O. "Soli" gosp. Ante Zvonar nam je predstavio. Oformljeno je inicijativom Hrvatske demokratske zajednice kojoj je bila potrebna šire koncipirana gospodarska osnova sa hrvatskim predznakom. Shvaćajući vrijeme koje je donijelo podjele i na državnoj i na regionalnoj i na općinskoj razini, bilo je jasno da će narod pogoditi materijalne nevolje. Prijašnji gospodarstveni sustav se srušio pa ako ne izgradimo novi bit će veoma loše, posebice za Hrvate. Ocijenili smo da poduzeće koje bi se vodilo na visokoj profesionalnoj razini, na zapadni način, može financirati djelovanje svih institucija sa hrvatskim predznakom. Društvo je formirano. **Dall smo mu ime "SOLI" po starom hrvatskom ili bosanskom nazivu za Tuzlu, da bismo tako sačuvali tradiciju našeg naroda koji živi ovdje.** Na memorandumu je simbol koji smo uzeli sa Hrvatskog Glasnika pa tako odmah nešto dugujemo i HG-u. Društvo je formirano sa kapitalom Hrvatskog vijeća obrane sjeveroistočna Bosna i sa 40% privatnoga kapitala. Odlukom Upravnog odbora, privatni kapital više ne egzistira u poduzeću.

Drago Jurić, direktor D.O.O. "Soli" dao nam je osnovne podatke o firmi - Poduzeće "Soli", u ovom momentu, zapošljava 19 radnika. Poduzeće se bavi prometom roba i usluga. Iako je proizvodnja jedan manji segment aktivnosti, uspjeli smo proizvesti dva proizvoda. U suradnji sa TDI-om smo uspjeli osigurati neophodne sirovine za proizvodnju benzina. To nije neki posebno značajan i profitabilan posao ali nas afirmira. Najznačajnija aktivnost poduzeća je promet roba i usluga i, mogu reći, da smo tu među prvima u našem gradu. Uspjeli smo, jednim vrlo visokim koeficijentom obrta roba doći do niskih cijena tako da diktiramo cijene na tržištu. Najjeftiniji smo i obaramo cijene konkurenata. Međutim, to ne odgovara svima, pogotovu ljudima koji su spremni da u poslu primjenjuju i neke nedozvoljene radnje. Mi smo jedno sigurno poduzeće koje je, obzirom na broj zaposlenih, uplatilo više poreza nego bilo koje drugo. **Za dva mjeseca poslovanja uplatili smo 250.000 DEM poreza. Za potrebe 5. operativne grupe isporučili smo robe u iznosu od 73.000 DEM. Ti novci su praktično poklonjeni jer nisu naplaćeni već dva**

mjeseca. Za potrebe financiranja 115. brigade "Zrinski" HVO-a uložili smo 130.000 DEM. Pomogli smo športska i kulturna društva. Šahovskom klubu "Zrinski" uplatili smo 3.000 DEM, Košarkaškom klubu 5.000 DEM, Nogometnom klubu "Zrinski" 5.000 DEM, a za potrebe Hrvatskog doma uplatili smo 20.000 DEM. Za neke druge subjekte koje žive i djeluju na području općine Tuzla uplatili smo negdje oko 10.000 DEM, u troškovima Hrvatskog vijeća obrane i Hrvatske zajednice "Soli"

Mi smo jedno sigurno poduzeće koje je, obzirom na broj zaposlenih, uplatilo više poreza nego bilo koje drugo. Za dva mjeseca poslovanja uplatili smo 250.000 DEM poreza.

učestvovali smo sa oko 40.000 DEM. Iz toga proizilazi da mi dosta dobro posluje i da profit koji ostvarujemo usmjeravamo u značajnoj mjeri za financiranje naših institucija.

Gosp. Zvonar je naglasio da je bitno da je "Soli" osigurala materijalna sredstva za nešto što nam je u ovom trenutku potrebno. To je suština. Bitno je da smo našli modus za osiguranje sredstava radi financiranja društva sa hrvatskim predznakom. Tu je uključen i Napredak, i Hrvatski dom, i naši zborovi, i Caritas i sve drugo. Mi čekamo mir.

Čekamo otvaranje putova i komunikacija što bi omogućilo izvoz roba iz Bosne i Hercegovine i Tuzle i uvoz roba u Bosnu i Hercegovinu i u Tuzlu. To će, sa našim poslovnim vezama, sigurno biti velik promet.

Sve ovo, što sada radimo mi smatramo početkom, udaranjem temelja za rad poslije rata. Želimo napraviti jedan gigant na ovim prostorima i sigurno imamo koncepciju, imamo predujete, imamo ljude. Cijenimo da ćemo, pod istim uvjetima sa drugima, znati koristiti sve prednosti. To daje jednu solidnu osnovu da pomognemo hrvatskom narodu, ako ništa drugo, da ga zaposlimo.

Gosp. Tomislav Mršić istakao je uspješnu suradnju sa drugim velikim firmama u gradu.

Firma je izuzetno efikasna i korektna u poslovanju. Posao oko motornog benzina, sklopljen 23. kolovoza, a već 28. kolovoza je prva cisterna s benzinom bila na pumpi. Takva efikasnost je primjerna i za zapadnoeuropske zemlje. Očekujem da u budućnosti firma bude dioničarsko društvo. Dionice će biti dostupne svakom hrvatskom čovjeku na ovom prostoru kao i ostalima koji imaju dobru volju. Mislim da moramo početi sa dionicama manje nominalne vrijednosti tako da i oni siromašniji mogu učestvovati. Pored trgovine, u budućnosti, značajan dio pozornosti mora biti poklonjen proizvodnji.

O firmi se često iznose dezinformacije da bi se ona onemogućila u normalnom radu. Mislim da to u periodu mira neće biti moguće. Mi smo došli sa znanjem i to znanje materijalizirali, pretvorili u realnu supstancu, u novac i sada kada postoji taj novac onda mnogi sebi uzimaju za pravo da upravljaju raspoređivanjem toga novca. Svo trošenje novca u firmi ide preko Upravnog odbora i ništa se ne troši bez njegove odluke.

Sada nije vrijeme za osobno bogaćenje. Sada je vrijeme kada treba raditi za opći interes. Imamo nekoliko izuzetno atraktivnih proizvodnih programa. Svakom tko bude htio sudjelovati u financiranju naših programa. Osigurati ćemo uvjete i početni kapital. Onda će se naći pojedinci koji će se na ovaj način ući u posao. To je koncept koji se mora provesti ukoliko hoćemo da imamo bogate Hrvate.

Na kraju se nazočnima obratio fra Petar Matanović.

Zamoliću vas da ne iznevjerite svoj narod. To je cilj onoga što sam ja želio reći. Nema ništa ljepše u životu, i mislim da je upravo to ono što ovdje doživljavam, od rada za opće ciljeve naroda. Tako žrtve našeg naroda u ovom ratu neće biti uzaludne. Hrvati kao narod bi imali sjajnu perspektivu kada bi samo imali priliku da se iskažu. Mislim da ovakvi, ma kako mali počeci, bude optimizam. U tom smislu, mi Hrvati, katolici, podržavamo naše obdarene poslovne ljude, da Božji blagoslov side na njih i da uspiju u svojim nakanama.

TOLERANCIJA U BOSANSKOM JEZIKU

"Afirmiranje jezičnog purizma je oblik afirmiranja jezičnog nacionalizma..." Prof. dr. Josip Baotić
Institut za jezik i književnost u Sarajevu

U našoj državnoj zajednici proživljavamo bh. stvarnost sa svim njenim užasima i strahotama. Ona je, ponekad, opterećena nonsensima najrazličitije prirode, tako da se stječe dojam da sve uvijek ne funkcionira besprijekorno. Uzrok je agresija na Republiku BiH, a posljedica, četvrti genocid nad muslimanskim narodom u nepunih stotinu godina. Počinitelji su političke strukture s četničkom ideologijom sa bivšom JNA. Posljednji genocid je tako okrutan da ne ostavlja mogućnost za halal i zaborav. Svaki pojedinac što je preživio bh. pakao neizmjerano se čudi otkud indolentnost, pa i nedopustiva spornost onih koji odlučuju o vitalnim pitanjima naše sadašnjice i budućnosti.

U državi, srećom, funkcionira Zakon. No, na žalost, naša zajednica, ipak, još nema standardiziran jezik. Ne postoje opredjeljenja od strane autoriteta iz oblasti lingvistike o imenovanju jezika koji bi prihvatili pučanstvo, nastavnici u školama, zaposleni u sredstvima javnog informiranja i administracija, itd.

Poteškoće su iskrsnule tamo gdje ih, zapravo, uopće nije smjelo ni biti. Iscrpljujuća sporenja oko naziva jezika su naprosto bespredmetna jer naziv **BOSANSKI JEZIK** posjeduje višestoljetnu tradiciju, premda zbog političkih i drugih interesa, doista rijetko u povijesti je imao zvanični naziv: bosanski jezik.

Neophodno je naglasiti da se bosanski jezik, kojim govore Muslimani, Hrvati i ostale narodnosti što žive u Bosni i Hercegovini, razlikuje od hrvatskoga jezika na mnogim razinama, počev od fonološke pa do - sintaksičke. Odbacivanjem "ravnopravnosti pisma", tj. davanjem prvenstva latiničkom pismu koje dominira u BiH, te inzistiranjem na ijevavskom književnom izgovoru, koji je temelj kolektivnog standardnojezičkog izraza u BiH i koji se razlikuje od ijevavskog standarda u Republici Hrvatskoj (primjerice - prenos:prijenos), istaknućemo vrijednosti jezika kojim komuniciramo.

U ovom tekstu, navest ćemo i nekoliko zanimljivih književnih fizionomija koje su jezik što se govorio u "tamnom vilajetu" nazivali - bosanskim:

Konstantin Filozof (konac XIV. i početak XV. st.), u spisu "Skazanje izjavljeno o pismenih" - spominje i bosanski jezik. Tako su ga zvali i neki hrvatski pisci od XVII. stoljeća naovamo, i to od Matije Divkovića, Stjepana Matijevića, Ivana Franje Jukića i Stjepana Margetića.

Duvanjski biskup fra Pavle Dragičević, 1735. godine piše da u Bosni ima devet svećenika koji na vjerskim obredima govore bosanskim jezikom, jer "ne

razumiju dobro crkvenoslavenski".

Uz poljski, hrvatski i češki, spisatelj Matija Antun Reljković (1732-1798), spominje i - **bosanski jezik**.

Italijanski opat Alberto Fortis (1741-1803), koji je 1774. godine u Veneciji, na talijanskom jeziku, tiskao našu lijepu baladu "Hasanaginica", jezik Morlaka naziva - bosanskim.

"Gramatika bosanskog jezika za srednje škole" Frane Vuletića, prva je gramatika u BiH za interkonfesionalno školstvo! Ovu gramatiku je Zemaljska vlada Bosne i Hercegovine tiskala 1880. godine, a doživjela je nekoliko izdanja i bila u uporabi čak do 1911. god. U doba austrougarske uprave, naziv bosanski jezik postaje službeni, ali se poslije napušta.

Stavljanje u opticaj standardnog jezika u Bosni i Hercegovini, posebice naziva bosanski jezik, u literaturi je tretirano iz više aspekata. Stoga se i može ustvrditi kako dosadašnji razlozi nepostojanja bosanskog jezika, u najvećoj mogućoj mjeri jesu političke, a ne lingvističke naravi, tako da dnevna politika snosi krivnju što jezik kojim govore narodi u Bosni i Hercegovini nije dobio naziv bosanski.

S druge strane, tolerancija u bosanskom jeziku - osigurava svakom pojedincu pravo na punu slobodu individualnog izbora jezičkih izražajnih sredstava. (Primjerice: u instrumentalu sing. ustanovljeno je pravilo da iza tvrdog suglasnika dolazi nastavak: om /gradom, sinom, kamenom/, a iza mekog suglasnika nastavak: em /kraljem, vraćem, zmajem/. Jedino imenica "put" ima dvije forme u instrumentalu: putem, nastalu u dohistorijsko vrijeme, analogijom prema "mužem", "vraćem", iz -jo- osnova; a nakon XV. stoljeća formira se nastavak: om, pa tako imamo putem, prema pravilu usvojenom u bosanskom jeziku.) Interesantno je da - muslimanski intelektualci, i pored toga što se nisu školovali na Zapadu, samovoljno usvajaju zapadnu varijantu. Dakle, u bosanskom jeziku, tolerancija predstavlja izraz visokog stupnja civiliziranosti, kulture odgoja. Ona nas obvezuje da prihvaćamo, ali i dopuštamo tude slobode izbora, pa ma koliko se taj izbor razlikovao od našeg. Suština tolerancije u bosanskom jeziku zrcali se u krilatici: Onaj tko želi slobodu za sebe, mora je dopustiti i drugome!

Senahid Nezirović

Osvrt

Čovjek je čovjek

U tipičnoj "redateljskoj predstavi", što za mene znači uvođenje višeg stupnja stilizacije, što je iz filma došlo na daske, treba zahtijevati višu razinu odgovornosti od kazališnih amatera. Treba ih tretirati kao naivne slikare kojima se veliča specifičnost ali im se ne umanjuje odgovornost za umjetnički dojam i postignuće.

Svaki, iole renomirani, glumac danas ima svoju monodramu, a u predstavama, koje se zovu projekti, njegovo autentično sredstvo govor se utapa u efektima elektronskog zvuka i filmskih elemenata čiji je cilj filmski i antologijski kadar. Može se i bez njega. Može se i sa amaterom.

Od amatera treba tražiti specifičnost a ne davati im oprostjenje jer nisu imali specijalističko školovanje.

Amateri iz Husina imali su energiju entuzijasta, elektronski zvuk koji ionako izlazi iz okvira škole, te redateljske cake. Brechta sam pročitao, položio i zaboravio. Mislim da ni on za postavke svojih drama nije imao vrhunске profesionalce. A kako bi mu dobro došao vorskpiel i playback koji u songovima omogućavaju nastup i glasovno siromašnim amaterima.

U ratu, uniformi, sanduka topovskih projektila i druge opreme ima svuda (Predstavu je financirala naša slavna vojna postrojba) pa je čitav mise en scene bio jeftin a dojmiljiv.

Umjetnost je stvaralaštvo koje mogu napraviti gotovo svi, samo umjetnik daje nešto malo više. Tako jedna od uspjelih caka - vojnik u crnoj uniformi, samo anglikancima može izgledati kao svećenik. U našoj kulturi u antropološkom smislu, momak u crnom mogao je lahko biti i musliman.

Bilo je i onih spontanih reakcija kada se publikum neartikulirano oglasi, što je pouzdaniji znak prihvatanja od aplauza. Uz ljude, i aplauz je u ratu jeftina roba. To su ona mjesta kada predstava za trenutak postane misterij i mirakol. Transformacija čovjeka, što Brecht najavljuje u prologu, bila je pokazana u predstavi pa bi neka vrlo profesorica maternjeg jezika dobila odgovor na pitanje: Što je pisac htio da kaže. Osim ovoga, u predstavi je bilo svega i sve je bilo dobro. Poslije Brechta, ma tko došao na Husino, sredit će ga husinski amateri.

Ljubomir Aždajić

Dok god ima i trunke šanse da se živi na tim prostorima treba živjeti. Malo toga ovisi od nas. Puno više ovisi od drugih - kaže gosp. Željko Tadić, dopredsjednik Vlade općine Zenica.

Ovisi od vlasti. Stav je vlasti da se Hrvati mogu vratiti pod uvjetom da imaju kuću, da imaju hranu, te da nisu u HVO-u. Vjerojatno ste čuili za taj proglas preko Radio Kaknja. Treba shvatiti kakva su vremena i treba se malo strpiti.

Na strpljenje treba stalno pozivati. Postoji li neka politika da se bar stariji ljudi vraćaju, jer kada se jednom ode, kada neki drugi ljudi uđu u kuće to je teško.

Ja vam mogu reći samo za Zenicu obzirom da sam u općinskoj Vladi. Nije baš kao u Kraljevoj Sutjesci. Mi radimo što možemo da se taj naš narod zadrži. Onaj tko se je vratio nije bio dočekan raširenih ruku. Treba spriječiti odlazak, a tek onda da se vidi kako se vraćati. Ako je proces odlaska još u tijeku onda je teško vratiti one koji su otišli. Treba da ljudi steknu sigurnost. Bez toga ne ide.

Mi smo primijetili da je vojska ostavila planinske prevoje oko Sarajeva, i da je davno sišla u Zenicu. Kako to niste primijetili?

Ne bih to komentirao.

Razgovaramo sa gosp. Josipom Pojavnikom, predsjednik HDZ-a Zenica.

Ima li HDZ neku politiku, nakon posljednjih događaja u Zenici?

Pa teško. Mi sada pokušavamo održati kontinuitet. Da to bude onaj legitimni, legalni HDZ koji je formiran putem izbora i radi sve do danas.

Kako izgleda zvanična politika Vaše općinske vlasti? Recimo u Tuzli ima razlike u politici okružne i općinske vlasti. Može li Zenička općinska vlast učiniti više za povratak ljudi na svoja ognjišta.

Pa i u Zenici ima razlika između vlasti okruga i općine. Pokazatelj dobre politike je narod a ne čovjek koji je u vlasti. Dok god narod odlazi, dok god vi narod morate čuvati i barikadama da ne odlazi, tu nešto nije u redu. To je jasan pokazatelj.

Taj narod je specifičan i po tome što nije imao rata. Da se nisu malo razmazili ovi Hrvati u mirnim krajevima?

Ne znam da li su se razmazili, ali nisu očekivali ovo što im se desilo. Ipak je Zenica važila za miran grad i za vrijeme onoga rata. Željezara je radila, rudnici su radili, komunikacije su radile... Sada to ništa ne radi i sve je drukčije.

Sama činjenica da se s Vama može razgovarati bila je jako optimistična. Mislili smo da Vi više niste nazočni u politici.

Mi u Zenici, politički, vrlo slabo i teško djelujemo. Nemamo uvjeta za neko političko djelovanje. Pokušavamo sada, dok ovo ludilo traje, da usporimo odlazak Hrvata, jer teško će biti osigurati povratak. Ja mislim da je danas lakše raditi na usporavanju odlaska, da se ljudima da prilika da hladne glave razmisle o svojoj situaciji a ne da donose odluke u panici.

Sa organima vlasti pokušavamo zaštititi naše ljude, pretežno ona seoska i prigradska naselja koja su hrvatska. Ona su u takvoj situaciji da svakodnevno ima ekscesa koji kod ljudi stvaraju strah. Ima pritisaka koji također stvaraju strah. Odlaze čak i oni ljudi za koje nismo ni pomišljali da mogu otići. Poslije ekscesa

ZENICA IZ VAREŠKE

koje dožive osobno ili ih dožive njihovi susjedi jednostavno krenu prema Varešu.

Da li je urađeno nešto na propagiranju činjenice da sada nacionalna slava pripada onima koji ostaju?

Rakao sam u početku da mi, politički, možemo vrlo slabo djelovati. Općinski odbor se sataje, međutim, to nije efikasno jer mi nemamo pristup medijima u Zenici već duži period. Naša je politika da surađujemo sa Crkvom, da djelujemo da ljudi sada u najteže vrijeme sačuvaju razum pa sačekaju bar izvjesno vrijeme i onda procijene što im je činiti. S druge strane, u Zenici, vlast na određeni način stvara čitav niz problema ljudima koji bi željeli da odu. Mislim da to nekada ima i pozitivnog efekta jer prisili čovjeka da se malo ohladi pa da trezvenije razmisli i donese životnu odluku, ne samo za sebe, nego i za buduća pokoljenja.

Mi u Tuzli smo isto u okrugu sa muslimanskom većinom. Međutim Hrvati su se okupili oko Crkve, izdajemo list, pjevamo, sviramo, imamo i dvije slavne HVO brigade 115. i 108.

U Zenici, od 18 travnja naovamo, treba realno gledati, to još nije moguće. Imali smo nešto. "Napredak" je organizirao zajedno sa Narodnim kazalištem obilježavanje stote obljetnice Krleže. Inače, drugih nekih organiziranih manifestacija na tom planu nema još uvijek. U Tuzli je situacija puno bolja jer je kod vas zadržan jedan kontinuitet i nije bilo promjena. U nas je 18. travanj ipak bio prekretnica.

Jedan od naših pjesnika, Anđelko Vuletić, kaže: "Oni koji ostaju, njima pripada slava". Prenesite tu poruku. Ja mislim da je najvažnije da se ne napuste domovi. Bilo tko da se vrati svojoj kući, znači uspjeh u borbi protiv genocida.

Kada se kuća jednom napusti teško se u nju vraća. Glavni je problem što sve odmah bude uzurpirano. Drugo, sam taj osjećaj napuštanja doživljava se kao teška psihička trauma i ljudi ne reagiraju racionalno.

Da li je uzurpirano privatno vlasništvo? Da li se olako useljavaju napuštene kuće?

Dolaze izgnanici sa drugih područja i useljavaju se. Poslije ovih zadnjih sukoba u Vitezu imamo čak i pritisaka izgnanika koji su pokušavali bez ikakvih odobrenja uzurpirati imanja. Međutim zajedno sa općinskim vlastima pokušavamo to sprečavati. I općinska i okružna vlast su, barem deklarativno, protiv bilo kakvog iseljavanja.

Što kaže 7. muslimanska "nestrpljiva"?

Mislim da oni nekako poštenije djeluju nego drugi. Ono što obećaju da će uraditi, da će ekscese spriječiti, oni to i urade.

PERSPEKTIVE

• Razgovarali smo sa izgnanicima iz Kraljeve Sutjeske. Vidim poznanika iz Bjelavića, sela u donjem toku Trstionice.

Kako je u Bjelavićima? Je li gore u Bjelavićima nego u Sutjesci?

Bjelavići su izgorjeli. Poginulo je veoma mnogo naroda. Mi smo uspjeli pobjeći na vrijeme.

Jeste li se u stijenama iznad Sutjeske mogli bolje braniti?

Može se braniti i odavde. To je pitanje koje sebi stalno postavljam, je li se moglo braniti? Nije se imalo čime.

Jeste li bili naoružani?

Relativno da ali ako je to uopće naoružanost. Druga stvar, nismo imali razloga da se branimo jer nismo ni očekivali napad. Nismo imali ni moći, ni snage, ni uvjeta i sve je bilo neočekivano.

Stradaju li oni koji su sada tamo?

Ne sada, nego oni koji su ostali, koji su pokušavali ostanu. Neki su poginuli. Narod koji se vraćao i ubijan je.

Bio je blagdan, misa. Ljudi su ulazili u crkvu, potišteni i umezvereni. Takva situacija zahtijeva dublje promišljanje. Više će pobjednici izgubiti nego što će dobiti. Sjećam se 15. svibnja u Tuzli. Svakog dana slavnog otpora četnicima, spiker im je čitao što UN smatraju genocidom. Mnogo su UN bile stroge i specifičnije. Ako može po željama slušalaca volio bih da tuzlanski mediji ponove što UN smatraju genocidom.

Sv. Mihovil Arkandel - patron crkve u Varešu

Ni blizu kao nekad

Već smo se izgleda potpuno adaptirali na ratne uvjete života. Put u Vareš za blagdan patrona crkve franjevačkog samostana bio je atrakcija kao kada se u miru kretalo na neko krstarenje Mediteranom. Uživanje u okolišu svakoga tko zna voziti automobil sprečava loš put, oči su uprte u ogromne rupe. Vozaču suvozači sugeriraju kako ih zaobići kao da se radi o partiji golfa, samo sa suprotnim nastojanjima. Pošto sam očekivao veliki shopping - po vjerojatno niskim cijenama u poređenju sa ovim u Tuzli - ponio sam ruksak i poneku svježe opranu najlonsku vrećicu. Od trgovine nije bilo ništa. Ima jaja, 1,25 DEM komad, ima soli i još nekih skupih artikala. Brašno, šećer i ulje su jeftiniji ali ih nigdje nema. Benzin i nafta, samo nekolicini gostiju. Sumoran gradić sa 5.000 stanovnika i dva puta toliko prognanika iz Kraljeve Sutjeske. Zovu ih da se vrate. Za imanje se ne trebaju brinuti - sve je odnešeno a za ostalo im nitko ništa ne garantira. Crkva puna. Fratri iz Kraljeve Sutjeske, Zenice, Tuzle i okolnih župa sa brojnim gostima na misi, pa poslije na poslužanju. Varešaci ponosni na svoja postignuća - narod sit i zaštićen, izgnanici još uvijek uznevjereni i zabezegnuti. Nije nam ostalo ništa drugo već da porazgovaramo.

Pitali smo šefa policije

• Kako je bilo Varešanima i vareškoj vlasti kada su preko noći postali od grada sa 7.000, grad sa oko 20.000 stanovnika. Interesira nas specifičnost situacije u kojoj se nalaze Hrvati u Varešu.

Na naša pitanja odgovara kompetentan sugovornik, gosp. Ivica Gavran, prvi čovjek policije.

Vi ste vidjeli danas što ima u Varešu, kako Vareš živi, kako je Vareš snabdjeven, i kakva su naša stremljenja i politika. Vareš je do skoro bio jedno maleno, beznačajno, osiromašeno mjesto. Stjecajem okolnosti došao je u žižu interesiranja. Grupa ljudi koja je pokrenula inicijativu osnivanja HDZ-a, a nakon toga formiranja HVO-a, dovela je do toga da Vareš postane po mnogo čemu specifičan. Postali smo nekakav centar gdje se ljudi

snabdjevaju osnovnim životnim namirnicama. S druge strane, ovdje su našli utočište ili odavde traže nekakav put i izlaz iz nekakve nevolje prognanici iz srednje Bosne. Prema nekim našim grubim procjenama, kroz Vareš je do sada prošlo oko 80.000 prognanika. U početku su to bili

Muslimani, poslije su to bili Srbi a danas nažalost to su Hrvati. U Varešu su živjeli, a i dan danas žive, i Srbi i Muslimani, normalno skupa sa nama Hrvati i mi, Hrvatsko vijeće obrane, 01.07.

prošle godine je preuzelo vlast, preuzelo je jednu veliku odgovornost da ove ljude povede i stane na njihovo čelo. Narod u Varešu treba da bude svoj na svome, da ima svoje čelne ljude a ne da mu uvijek sa strane dolaze, uglavnom Srbi i Crnogorci, na

čelne funkcije. To je bio taj nekakav motiv da se naši ljudi osvijeste, da se izborimo da ovdje ostanemo i da opstanemo.

...O Varešu postoji dosta dezinformacija. Ovdje dođu ljudi pa pitaju: "Što vi koljete Muslimane?" Ja kažem: "Eno onaj je Musliman, šeta po cesti". Muslimani ovdje, žive kao i svi ostali.

To je sastavni dio ovog rata.

Srba je puno otišlo, a do skoro su bili tu. Srba koji su napuštali grad. Srbi odlaze, dio Muslimana se dislocirao, uključili su se u tu muslimansku opštinu koju nazivaju Vareškom, tamo negdje u Dabrinama. Tu je nekoliko muslimanskih sela i ovi iz Vareša su sada otišli tamo. Oni koji su ostali ovdje su ravnopravni s drugima. Pomoć dijelimo svima jednako. HVO je skoro, ovisno od svojih trenutnih mogućnosti, svim umirovljenicima dao jednokratnu pomoć od po 30 DEM.

I vi ćete vjerojatno biti u jednoj muslimanskoj državi, u jednom muslimanskom okruženju. Imete li za to spremjenu politiku?

Imamo samo jedan program i taj program je vrlo realan. Ostati i opstati svoj na svome, zadržati svoj identitet i ne dozvoliti da nas bilo tko stavi pod svoje. To je program za koji se opredjelilo ovo čelništvo koje to gura u kontinuitetu od formiranja HDZ-a, preko HVO-a i do dan-danas. Mislim da je najveći dio puka na ovom prostoru za to. Jedan dio je napustio područje općine Vareš. Mi pravimo spisak dezertera, dezertera, ljudi koji su napustili Vareša, koji se možda misle vratiti kad sve ovo prođe. Ne znam da li će imati šansu da se vrate. Najlakše je bilo podviti rep pa otići.

Kakvo je stanje sa izbjeglicama iz Kraljeve Sutjeske? Kako je bilo kada su došli ovdje? Kako ste vi to prebrodili?

Uspješno. Uz dosta poteškoća i uz maksimalni angažman svih struktura i svih snaga ovdje, počev od civilne policije, vojne policije, Ureda za prihvat izbjeglih osoba, civilne zaštite, pa čak i vojske. U tom valu je došlo negdje oko 15.000 ljudi. U roku od dva dana su stigli u Vareš a sam Vareš, uže gradsko područje broji negdje oko 7-7,5 tisuća stanovnika. Znači, dva puta više osoba je došlo nego što ih ima u gradu. Jednostavno su preplavili grad koji je otvorio sva vrata. Nema kuće koja tu noć nije nekoga primila na spavanje. Jedan broj ljudi je bio naoružan, pomalo su bili revoltirani, ljuti, bili su skloni i ekscesima. Kod nas postoji odluka od skoro godinu dana da se po gradu ne smiju kretati naoružane osobe. Naređeno je da se svo oružje stavi pod kontrolu. Ostalo ste mogli sami vidjeti. Razgovarali ste s njima.

Text: Ljubomir Aždajić
foto: Robert Andrejaš

Posudena reportaža: Ruski dobrovoljci

Ratujem za trideset maraka

Plaćenik pozorno motri zemljovid Bosne i Hercegovine obilježavajući mjesta gdje su raspoređeni ruski dobrovoljci. On zna samo jedanaest tih mjesta, ali tvrdi da ih ima više, premda nitko ne zna za sva mjesta gdje su raspoređeni Rusi. Osim toga, neke postrojbe o sebi ne javljaju ni osnovne obavijesti pa se o njima ponešto doznaje tek kad se vrate u domovinu ili u Srbiju.

Naš se sugovornik bori na srpskoj strani već oko četiri mjeseca, a oružje nosi u rukama posljednje dvije godine. Prije Bosne sudjelovao je u ratnim sukobima na Kavkazu. Moli da mu se ne objavljuje ime:

Opet se spremam u Bosnu i ne želim da se moje prezime pa ni nadimak, za koji Muslimani znaju, objave do mog odlaska. Upoznali smo se polovicom veljače 1993. u malom srpskom selu Skelanima u istočnoj Bosni. Tada sam kao prvi ruski novinar uspio proći cijelim putem iz Sankt Petersburga do dobrovoljačke postrojbe u Skelanima. Put je trajao gotovo tri dana, a tako je, također iz Petersburga, u razna bosanska područja stiglo oko stotinu Rusa. Osim toga vrbovno sjedišta, koje je povezano sa Srbima, ima ih i u Moskvi, Rostovu, Saratovu i nizu uralskih gradova.

Muslimani su stranim plaćenicima spremni platiti 1.500 maraka pa vjerojatno toliko dobiva onih osam Čečena za koje znaju ruski dobrovoljci. S Muslimanima se uglavnom povezuju mudžahedini, a nađe se i izbjeglica iz nekoliko muslimanskih zemalja i nekih država zapadne Europe. Tako je u Skelanima bio zarobljen Libanonac, koga su zatim zamijenili za Srbina. Ondje je protiv Rusa ratovao i Austrijanac. Na srpskoj strani, osim Rusa, Rumunja i Bugara, bore se Grci, Poljaci, a zna se i za jednog Talijana.

BOLJI SMO OD SRBA

Sve u svemu, prema procjenama mogega anonimnog znanca, u Bosni i Hercegovini, "krajini" (Hrvatska) i samoj Srbiji nalazi se od 1.000 do 1.500 ruskih dobrovoljaca, dok muslimanski izvori tvrde da ih ima oko 4.000. Nedavno se iz Moskve uputila nova skupina od 50 ljudi. Nitko ne zna koliko će ih se vratiti kući. Kod Višegrada u istočnoj Bosni u teškoj je bici 2. lipnja, po nizu činjenica dobivenih od dobrovoljaca, poginulo oko 25 Rusa i nekoliko Rumunja. Prema riječima anonimnog dobrovoljca, u općoj zbrci moglo je poginuti najviše sto Rusa, a u Sarajevu su objavili da ih je poginulo više od 200. Nikada prije nije javljeno za više od 20 poginulih ruskih

dobrovoljaca. Poduzeti su djelatni pokušaji dogovora sa sarajevskim vlastima o mogućoj predaji tijela dvojice ruskih dobrovoljaca koji su se zatekli kod Muslimana kod Višegrada 12. travnja. Ni jedan napad srpske strane u smjeru tijela poručnika Dmitrija Popova (25) i kapetana Vladimira Safonova (36, dvoje djece) nije uspio.

- Ako "Turci" to ne učine milom, neka puste mene da za svoja dva momka dam nekoliko Muslimana - ljuti se moj sugovornik.

"Bosnu pretpostavljam Rusiji", izjavljuje dobrovoljac iz Rusije pred odlazak u Bosnu da se bori na srpskoj strani. Ovih je dana ruski parlament odbio zakon plaćenicima, kojih u Bosni i Hercegovini ima već oko tisuću i pol

U to da na njegovoj savjesti već ima ubijenih Bosanaca ne treba ni sumnjati. Još u istočnoj Bosni mogao sam ocijeniti da je on spremniji na ubijanje nego njegovi suborci.

- Najbolji srpski snajperisti ne mogu gađati na većoj udaljenosti od 300 metara, a mi smo dobri i na kilometar. U novoj skupini koja će se uskoro uputiti u Bosnu bit će i prve ruske snajperistice, koje su bolje pripremljene i od nas. Rekao bih da one uopće nemaju nerveze. Sada je ljeto i možemo im omogućiti normalne životne uvjete, za razliku od hladne bosanske zime kada je to nemoguće - pripovijeda mi.

U posljednje se vrijeme govorilo da se Rusi vraćaju kući iz Bosne? Je li to istina?

- Mnogi su se vratili iz srpske republike u Rusiju samo radi odmora, a ja tvrdim da će Rusa uskoro biti kudikamo više. U Bosnu će se vratiti svi koji su se dosad borili, a dovest će sa sobom nove dobrovoljce.

MI SMO SRBI I RUSI

Jesu li Rusima osigurani oružje, streljivo, maskirna odjeća, žileti za brijanje i noćna oprema?

- S tim je sve u redu. Uostalom, žileti nam i ne trebaju. A oružje je najsvremenije, i

to strano, a ne jugoslavensko. Nije istina da Muslimani nemaju modernog oružja. Kvaliteta njihova oružja može se usporediti sa srpskom, osim što nemaju zrakoplova.

Koliko se plaća ruskim dobrovoljcima? Koliko su tebi platili?

- Ja ću u Bosni biti instruktor i dobivat ću koliko i Srbi. Otprilike 30 njemačkih maraka mjesečno, a s ostalim se dobrovoljcima posebno dogovaraju. Nisam do sada čuo da netko prima više od 200 maraka mjesečno.

Je li bilo želja za ostankom u Bosni?

- Sigurno će se i to dogoditi. Ja ne želim ostati u Rusiji u kojoj ima toliko prijeara i neiskrenosti. Ne želim biti persona non grata. Znam svoju cijenu i bit ću ondje gdje mi se vjeruje i gdje sam potreban.

Stvara se dojam da ruske dobrovoljce često "izlažu". Slučaj s Popovim i Safonovim bio bi neugodna pogreška, a ne tragedija samo da su Srbi na vrijeme spremnim protuudarom preduhitri bili Muslimane. Može li se dogoditi da Rusi koji se pozele vratiti kući, ako to postane masovna pojava, naprosto ne budu pušteni u Rusiju?

- To bi bilo nemoguće. Mi smo uspostavili vrlo dobre odnose s mjesnim vlastima i Srpskom radikalnom strankom Vojislava Šešelja. Zato se našim odlukama nitko ne može usprotiviti. A ja ne vidim ni razloga za to. A to da nas ponekad "izlažu" vjerojatno je istina. Ali rat je rat.

Sudjeluju li ruski dobrovoljci u etničkom čišćenju na strani Srba?

- Ne, mi nikada ne pokazujemo svoj odnos prema stanovništvu. Naša nam je željanost i spremnost omogućuju da se uspješno borimo protiv naoružanog protivnika, a ne protiv nenaoružanih civila. Mi znamo da smo jači od Muslimana. Na jednog poginulog ruskog dobrovoljca dolazi 20 do 25 ubijenih Muslimana.

Kada i kako će se završiti taj rat?

- Mislim, dok mi ne pobijedimo. A kada, teško je reći.

Tko ste to "mi"?

- Mi smo Srbi i Rusi.

Autor ovih redaka ne drži sebe Rusom koji bi htio biti pobjednikom u tome ratu.

grabovičkić

75000 TUZLA Crno Blato br.121

Telefoni (075) 31- 425, 232- 818

Telefax (075) 232- 818

D.O.O. "SOLI" i TDI, pod lupom policije

OPET KRIVI NOVINARI

Na sjednici Izvršnog odbora SO Tuzla, prvi čovjek tuzlanske policije g. Meša Bajrić iznio je javnu optužbu protiv D.O.O. "Soli" i TDI zbog navodnih makinacija ova dva poduzeća u kojima je država "oštećena" za milijun maraka. Nakon što je Informacija plasirana i u programu TV Tuzla, uslijedio je demanti pa se prašina unekoliko slegla. Direktor TDI mr. Mršić sve navode policije je demantirao, a predstavnici Izvršnog odbora i policije

mr. Tomislav Mršić

odbili su da se javno suoče s optuženim u TV emisiji "Telering".

Kako je krenulo opet će novinari biti krivi. U javnost je otišla informacija koja u vrijeme nastanka nije imala sve što bi morala imati, da bi bila plasirana putem radija i televizije. Na sjednici Izvršnog odbora SO Tuzla 16. rujna izneseni su podaci kako je tuzlanska policija došla do saznanja da su poduzeća Izocijanatna kemija i D.O.O. "Soli" sklopili društveno štetan ugovor pri čemu je općini pričinjena šteta od cijelih milijun maraka. Prema navodima policije to je učinjeno tako što je TDI u svojim pogonima proizveo naftu i benzin koje je između ostalih prodavao i D.O.O. "Soli". Prema ugovoru broj 07/93, od 23.07.'93.g. firmi D.O.O. "Soli" prodat je toluen i laki benzin po cijeni od 3,275 DEM po litru, što je do tada bilo najveća postignuta cijena. Drugim kupcima, kao što su 2. korpus, Guming, iste supstance prodavane su po nižim cijenama. Tako tvrde u TDI i predočavaju dokumentaciju iz koje se

jasno vidi procedura od dobijanja potrebnih dozvola do prodaje kupcima.

U javnost je plasirana informacija o "društvenoj šteti" od milijun maraka, pri čemu je kao orijentir uzeta cijena benzina na crnom tržištu. Nije jasno da li policija uvijek ima isti kriterij pa optužbe podiže na osnovu švercerskih cijena. Tako lansirana "tržišna" cijena od 10,5 DEM po litru goriva na ukupnu količinu od 100.000 litara stvorila je sumu od 1.050.000 DEM. Iz TDI-a postavljaju pitanje, što bi se desilo kada bi švercerska cijena bila 20 ili 30 DEM po litru. Nije, zaista, jasno radi li se o tržišnoj cijeni ili tržišnoj ucjeni.

Najzanimljiviji dio teze o velikoj društvenoj šteti bez sumnje je onaj koji govori o podrivanju obrambene moći. Benzin po najnižim cijenama prodavan je vojsci. Uz to se zanemaruje ukupan doprinos poduzeća TDI obrani putem proizvodnje novih artikala i finansijskih dotacija. Što se, pak, tiče D.O.O. "Soli" njene su devizne uplate na ime poreza SO Tuzla, u prvih 6 mjeseci ove godine, činile 70% od ukupnih poreskih uplata. Gdje su ostali obveznici poreza i da li se policija time bavi?

Uzgred, zanima nas gdje je nestala velika količina transformatorskog ulja pokradenog u Rudniku soli "Tetima". Oko ovog pitanja strasti su yeoma brzo stišane.

Sve za što je TDI optužen da je uradio imao je odobrenje Izvršnog odbora Okruga. Imao je ugovor o proizvodnji 100.000 litara motornog benzina. Za tu proizvodnju D.O.O. "Soli" je osigurao 2.500 litara benzola i antidetonatora. Međutim, nije jasno iz kojih razloga se državno policijski organi bave analizom poslovnih ugovora ove dvije firme prije uvida u njihovu službenu dokumentaciju. Od gosp. Ante Zvonara, predsjednika Upravnog odbora D.O.O. "Soli" dobili smo uvjerenja da je, što se tiče ove firme, sve kristalno čisto, a da je pozornost na nju usmjerena iz razloga političke naravi. Naime, D.O.O. "Soli" je u vlasništvu HDZ-a, te u toj činjenici treba tražiti moguće motive. Istovremeno na čelu TDI-a je veoma uspješna osoba, mr. Mršić, koji ne pripada političkom miljeu kojem pripadaju ljudi što su kreirali i javno plasirali optužbe o "velikoj društvenoj šteti" i podrivanju obrambene moći.

Kada je svoje protuargumente na

sjednici Izvršnog odbora SO Tuzla iznio mr. Tomislav Mršić klima uopće nije bila ugodna. Prijetilo se sudom novinaru TV Tuzla Đuri Škondriću zbog njegovog izvješća. Ono što je posebice simptomatično, bez sumnje je to da sudsku satisfakciju u odnosu na Škondrića nije tražio TDI odnosno direktor Mršić već ljudi iz Izvršnog odbora SO Tuzla. Tako su, eto, opet za sve krivi novinari. U međuvremenu saznajemo da novinara TV Tuzla neće nitko tužiti. Demanti iz TDI je bez komentara ob-

g. Mehmed Bajrić

javljen na TV Tuzla ali je ipak ostao ružan dojam, pogotovu što se u međuvremenu nisu pojavili nikakvi novi detalji o ovom slučaju. Nažalost, već ugovoreni razgovor sa g. Mešom Bajrićem, prvim čovjekom tuzlanske policije, nije mogao biti realiziran jer je Bajrić imao neodložne obveze u samoj SJB. Zaista, nije jasno što se iz brda valja. Također, nije jasno ni to zbog čega su predstavnici IO SO Tuzla i predstavnici policije odbili prijedlog redakcije TV Tuzla da u kontakt emisiji "Telering" iznesu svoje argumente. Prethodno su takav prijedlog bezuvjetno prihvatili gospoda Mršić i Zvonar, kao predstavnici TDI i D.O.O. "Soli". Kako će se slučaj dalje odvijati pokazati će vrijeme. Ostaje pitanje da li je uplitanje policije u poslovne ugovore političke ili, zbilja, funkcionalno - policijske naravi. Očekujemo da se o svemu ovome oglasi načelnik SJB Tuzla, gosp. Meša Bajrić, kako bi svi detalji bili jasniji. Prostor na stranicama HG-a unaprijed je rezerviran.

M.Divković

Trideseta obljetnica smrti Franje Ledera

UMJETNIK I BOEM

Rođen u Tuzli 1905. godine od oca Johana, inače žandarmerijskog narednika i majke Rose. Pored najstarijeg Franje obitelj je imala još tri sina. Pohađao je Gimnaziju u Tuzli u vremenu od 1922. do 1925. godine. U sedmom razredu Gimnazije napušta školu, kada mu istovremeno umire otac, a daljnju brigu preuzima majka.

Nakon uspješno položenog prijemnog ispita upisuje se 1926. godine na "Kraljevsku akademiju za umjetnost i umjetnički obrt" u Zagrebu, današnja Akademija likovnih umjetnosti. Na vajarskom odsjeku Akademije je diplomirao 1932. godine. Nakon diplomiranja dolazi u Tuzlu gdje provodi dvije godine bez zaposlenja. Zatim slijede namještenja u svojstvu profesora crtanja u Gospiću, Mostaru i Nikšiću. Pošetak drugog rata ga je zatekao u Gospiću. Školske ferije i slobodno vrijeme provodi u Tuzli gdje uglavnom radi reljefe i biste po narudžbi ili po nalogu tadašnje Službe za komunalne poslove i uređenje grada kojoj je na čelu bio arhitekta Bogdan Đukić.

Po oslobođenju Tuzle 1944. godine radi u Odsjeku za umjetnost i kulturu oblasnog Narodnooslobodilačkog odbora za istočnu Bosnu u Tuzli. Godine 1948. i 1949. radio je u rudnicima "Kreka" na izradi grafikona o kretanju proizvodnje uglja. U tuzlanskoj Gimnaziji je radio kao profesor od 1955. do 1957. godine.

Iako je Tuzla tridesetih godina ovoga stoljeća bila grad veoma žive kulturno prosvjetne aktivnosti, njen umjetnički život je bio nerazvijen, bez vidljivih izražaja i manifestacija, osobito kada je u pitanju prostorni umjetnički izraz kao što je vajarstvo. Kulturni prostor Tuzle bio je potpuno prazan, bez tradicije i naslijeđa. U takvoj sredini, mladi akademski vajar Leder počinje svoj umjetnički opus, smirenih ambicija i bez želje za rivalstvom.

Poseban utjecaj na njegov umjetnički izraz izvršio je Ivan Meštrović, njegov profesor na Akademiji u Zagrebu, pomažući mu na izradi monumentalnih skulptura u mramoru.

Cjelokupna njegova stvaralačka aktivnost bila je vezana za Tuzlu, za koju je bio posebno emocionalno vezan i od koje se nije odvajao cijelog života. Ostavio je nekoliko skulptorskih djela u gradu, koje su bile ujedno i prve skulpture videne u Tuzli i njenoj okolini. Javni monumentalni spomenici koje je izradio Leder su: Tuzlanski kandelabri (most sa kipovima) i dvije fontane (Leda i Bacač diska).

Nažalost, većina njegovih djela nije sačuvana, uništena je u drugom ratu. Izgradnja prvog betonskog mosta na Jali započeta je 1935. godine po projektu ing. Đukića, a po zamisli i nalogu istog projektanta kipovi na mostu su pos-

tavljeni i izrađeni 1936. godine.

Od njegovih sačuvanih djela sakralnog sadržaja su reljefi: kompozicija "Sv. Juraj ubija aždaju" i kompozicija "Sveta obitelj" koja se čuva u franjevačkom samostanu.

Živio je jednostavno, zbog neuklapanja u tadašnje čaršijsko - moralne okvire

PRIJE TRI STOLJEĆA

MIGRACIJE KATOLIKA

Uspjesi austrijske vojske nad Turskom, naročito u vrijeme Bečkog rata (1683-1699), budili su kod svih kršćana na Balkanu nadu za oslobođenje od turske okupacije. Kada je austrijska vojska počela trpjeti poraze, velike skupine kršćana, bojeći se osvete, krenule su za njom iz Makedonije i Srbije na čelu sa patrijarhom Arsenijem III Crnojevićem, preko Save i Dunava, u nadi da će se brzo vratiti u svoje krajeve, ali ratni događaji krenuli su drugim tijekom.

Slična situacija bila je i u Bosni i Hercegovini u to vrijeme. Katoličko pučanstvo Bosne i Hercegovine s oduševljenjem je primalo austrijsku vojsku. S povlačenjem te vojske dolazi do ogromnih preseljavanja katolika u Slavoniju. Ovaj migracioni val uvjetovan je isključivo ratnim događanjima i njihovim popratnim pojavama. Naime, istovremeno prilikom povlačenja Turaka iz Banata, Srijema i Slavonije sa turskom vojskom pristigao je i onaj dio muslimanskog stanovništva koji je bio u tim krajevima ranije koloniziran. Radi svega toga došlo je do neizvjesnosti i sve prisutnijeg straha od osvete, što je dovelo do ovog velikog preseljavanja katolika u Slavoniju.

Od toga ne ostaju imuni ni franjevci ni njihovi samostani. Od 10 franjevačkih samostana koliko ih je bilo pred Bečki rat u BiH, sedam ih je napušteno, a to su Modriča (1685), Srebrenica (1686), Olovo (1687), Visoko i Gradovrh (1688), Tuzla (1690) i Rama (1695).

Evo jedne ilustracije obimnosti migracija katolika iz BiH:

U tuzlanskom kraju od Krivaje do Save, bilo je 1675. godine četiri franjevačka samostana, 12 katoličkih župa i preko 32.000 katolika. U istom kraju 1708. godine zatečen je samo jedan samostan, no i on je napušten. To je onaj u Tuzli, koji je 1708. godine bio nenastanjen i obrastao trnjem. Na istom području postojala je samo jedna župa sa oko stotinu katoličkih obitelji. Iz doline rijeke Bosne, kada se Eugen Savojski vraćao sa svoga pohoda na Sarajevo, preselilo se oko 40.000 katolika iz Dervente, Doboja, Maglaja, Žepča i Čatića. 1706. godine preselilo se iz jugozapadne BiH 5.000 katoličkih obitelji u Dalmaciju. Prema demografskim procjenama povjesničara u to doba je u BiH bilo oko 25.000 katolika.

U to vrijeme katolici su bili gotovo u rasulu. Iselili su se uglavnom trgovci i zanatlije, dok su u zemlji zaostale većinom siromašne obitelji, a i one razasute u malim skupinama po cijeloj zemlji. Pastoralno područje BiH, koje je ranije bilo podijeljeno između deset franjevačkih samostanskih zajednica, početkom XVIII. stoljeća palo je na samo tri samostana: u Fojnici, Kraljevoj Sutjesci i Kreševu. Sačuvalo se i nešto starih župa, pa je sada, prema potrebama, trebalo formirati i neke nove. U cijeloj BiH sačuvalo se samo pet katoličkih crkava, od toga tri uz spomenute samostane, a po jedna crkva u Varešu, Jajcu i Podmilačju, a ostale župne zajednice okupljale su se u grobljima, na otvorenim poljima i u privatnim kućama. Župnici uglavnom nisu imali stalnog mjesta boravka, nego su obilazili svoju župu i stanovali po privatnim kućama.

Napomena: Problem migracije katolika je nedovoljno istražen, a navedeni podaci su uzeti iz:

- J. Tadić, Ratovi i ustanci 1683-1699, u Historiji naroda Jugoslavije II. Zagreb 1959, 911-929, i

- J. Jelenić, Ljetopis franjevačkog samostana u Kraljevoj Sutjesci, GZM. God XXXVI, 1924, 1-7.

Mijo Franković

njegov način života bio je neobičan, boemski. Umro je 1963. godine. Najveći broj njegovih djela na javnim prostorima je porušen, devastiran ili uklonjen da čami u neprimjerenim prostorijama. Na sanaciji toga stanja je malo učinjeno. Mnoga njegova djela, naročito reljefi, koji su bili na porušanim zgradama sada su u neuvjetnim lokacijama.

Kada vrijeme i uvjeti dopuste moramo osmisliti načine trajne prezentacije njegovih djela u prostoru, naravno ne vodeći računa i ne uvažavajući sudove nekih pojedinaca koji pokušavaju oduzeti ili umanjiti umjetničku i estetsku vrijednost Lederovom umjetničkom djelu. Za sve što je učinio i ostavio svome gradu, zavičaj mu se nije odužio koliko je trebao i mogao. Učinimo to, bar sada.

M. Franković

Vjerujemo u ljude

Kuda idemo?

U ovom krvavom i nametnutom ratu više smo puta posumnjali u ispravnost Konfučijeva naučavanja o plemenitosti čovjekova uma i srca. Poljuljane su i teze njegovih učenika da ljudska narav teži prema dobru kao što voda teče s višeg mjesta na niže. Kao da se ljudska narav u ovom ratu, po principu toka vode nizbrdo, spustila do najniže ljudske razine ili pak ispod nje.

Često mi se postavlja pitanje kojim ćemo jezikom govoriti i kako ćemo se gledati poslije ovog krvavog rata. Stvarnost je takva: rat se dogodio i još uvijek traje...

Ovaj rat je doista krvav i mučan. Poznato nam je da krv izaziva krv. Kao što je krv oduvijek trovala sve narode, isto tako ona danas truje i naš hrvatski narod. Rat nas je ispunio negativnim osjećajima i naboje mržnje prema čovjeku, svom bratu.

Danas se previše govori o izdajama, izdajnicima i ratnim profiterima. Čovjek se zgražava nad nedjelima koja nas okružuju, rado bismo nekome preporučili da kuje ratne sjekire te da sasiječe svakoga koji je nečasno vršio svoju domovinsku dužnost.

Sada mi pada na pamet misao sv. Ivana Krstitelja koji na jednom mjestu kaže: "Već je sjekira postavljena na korijen stablima. Svako stablo koje ne donosi roda siječe se i u oganj baca." I dok ovako razmišljam biva mi potpuno jasno da smo mi ljudi i da su naša razmišljanja tipično ljudska. Svi smo rođeni i od volje putene i od volje muževljeve. Ali to nije dovoljno, i to nas ne može i ne smije opravdati u našem opstanku življenja mene i moga naroda. Jer osim našeg ljudskog jezika koji je siromašan; postoji i Božji jezik koji moramo znati protumačiti i primiti danas u ovom ratnom vremenu u kojem sada živimo.

Dobro je da sve to imamo u vidu da bismo u ovom našem uvrijeđenom i poniženom narodu mogli vršiti svoje apostolsko i franjevačko poslanje - "MIR I DOBRO".

Budući da vjerujemo u Onoga "koji je začeo po Duhu Svetome" siguran sam da također vjerujemo i u duhovni preporod svoga hrvatskog naroda.

No postavlja se pitanje: razmišlja li ovako Onaj koji je rođen ni od volje putene, ni od volje muževljeve, NEGO OD BOGA - a to je Isus Krist.

Bog nam je darovao život, mi smo i treba da budemo njegova djeca Božja, i zato nemamo pravo da se otudujemo od Njega.

Mnogo je nepovjerenja, neizvjesnosti, čak i straha među ljudima. Da li s razlogom ili bez razloga to će pokazati vrijeme, jer višenacionalni i viševjerski vrtlog nosi biljeg višestoljetnog bojišta ukrštenih interesa, najčešće nečasnih. Ovdje je ostalo mnogo ružnih tragova pa je očito da izvori tih tragova nisu uvijek svijetli. Ali vidimo da je naša sadašnjost ujedno i naša stvarnost od koje bi nečasno bilo bježati...

I zato nećemo nigdje bježati niti ići, nego ćemo i dalje uz pomoć Božju i uz svoje vode prebivati na svom ognjištu - na svojoj zemlji jer što kaže Ivan Aralica: "Onaj tko nema zemlje ne zna i ne može cijeniti moć te zemlje".

Hrvatski narod je uvijek znao što se mora promijeniti, što povremeno pretrpiti - a što sačuvati kao vrijednu baštinu - i to je pokazano kroz sedamsto godina življenja franjevaca na podneblju naše zemlje.

I svima onima koji misle drukčije rekao bih: svatko bi sa svojih svjetonazorskih vidika, trebao ponajprije zaboraviti sve što je ovdje ružnoga nastalo, a zatim stvarati OZRAČJE povjerenja, poštivanja i priznavanja jedni drugoga.

Valja nam ući u dugotrajnu i strpljivu školu iskrenog dijaloga, iskrenog suživota.

Vjerujem da postoji još nade i strpljenja za to!

Vjerujem - u ime Evanđelja Isusa Krista - da je čovjek čovjeku brat a ne vuk, onda dokažimo to jedni drugima.

Samo nas vjera u Boga može spasiti iz ovog vrtloga, ponora. Moramo također vjerovati i u ljude, ali ne i u neljude koji vode ovaj nepravedni rat.

Ove novine, ovaj napačeni narod preko svojih glasnika - mirotvoraca poručuju svim ljudima dobre volje:

MIR neka nam je u mislima, a MOLITVA neka nam je u ustima.

fra Miroslav Mandić

Kako što plodonosnije počastiti Gospu u mjesecu listopadu 1993. godine

Krunica, najpopularnija molitva

Evo nas na kraju mjeseca listopada, koji majka Crkva posvećuje majci Božjoj Bl. Dj. Mariji. To je mjesec ubiranja naših plodova, pa je dostojno i pravo, da razmišljamo, kako će Bog jednog dana tražiti plodove naših dobrih djela i račun, kako smo se poslužili Božjim darovima. Najbolja Učiteljica i Majka je najdoličniji način iskoristila Božje darove i zato je postala ne samo Majka Božja, nego i suotkupiteljica čovječanstva. Njoj u čast molimo Krunicu - Gospinim ružarij.

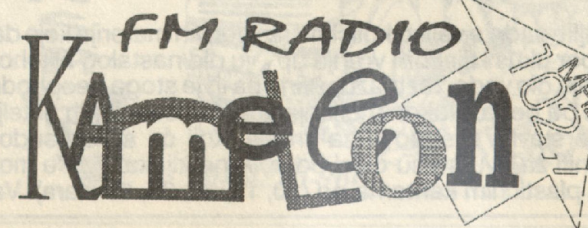
Nakon izmoljenog Vjerovanja i jednog Očenaša - pružamo Mariji 10 divnih ruža, ponavljajući deset puta "ZDRAVO MARIJO". Prvi dio te molitve sastoji se od riječi Andela i Elizabete /Lk. 1,28/, a drugi dio dobio je današnji oblik u Italiji u petnaestom stoljeću. Poslije Očenaša - Zdravomarija je najljepša i najdublja molitva, čiji je autor sam Duh Sveti. Po toj je molitvi započelo naše spasenje. Stoga, kad mi pobožno molimo tu molitvu, anđeli se vesele, davli bježe, a pakao dršće. Srce ljudsko se razlijeva u ljubavi, slabe tjelesne požude, duša se posvećuje, nestaje slabosti, radost ispunjava dušu, rastemo u dobru i osiguravamo svoje spasenje. Stoga, draga braćo i sestre, molimo rado Krunicu i tako pletimo svojoj nebeskoj Kraljici trostruki vijenac duhovnih ruža: bijelih ruža, moleći Radosnu krunicu, rumenih, moleći Žalosnu krunicu, te vijenac zlatnih ruža, moleći Slavnu krunicu.

Čuju se ponekad prigovori, da je molitva krunice, dosadna molitva. To nije točno. Kad molimo ružarij - krunicu, mi iskazujemo ljubav nebeskoj Majci, a prva ljubav nikada ne može biti dosadna i monotona. Moleći najdivnije molitve Isusu i Gospi, sjećamo se što su za nas učinila ta dva srca, da bi nam postigli spasenje. Sjećamo se temeljnih istina sv. vjere, koje naučava sv. Evanđelje i Crkva. Ružarij je moćna molitva protiv zabluda, mana i pokvarenosti. Ona je najbolja obrana Crkve, kršćanskih naroda i prave vjere. Gospa je pomogla zgaziti i srušiti sve zablude o crkvi. Zato, giegod se vjernici ujedine i mole ružarij tu Gospa pomaže. Kaže sv. Bernardo: "Još se nije nikada čulo, da si zapustila ikoga, koji se tebi u zaštitu utekao i tvoju pomoć zatražio!" Tim riječima obodreni i mi se utječemo Tebi Djevo Djevica i Majko naša. I nas tište velike nevolje, koje ljudi sami sebi skrivaju, jer bježe od svojih dužnosti, od križa, trpljenja i zaboravljaju na nebesku domovinu. A domovina je naša na nebesima, odakle Spasitelja Isusa Krista iščekujemo.

U obiteljima koje mole krunicu vlada mir, sloga i ljubav, prati ih Božji blagoslov i pomoć Božja, a sve skupa donosi mir ljudima i slogu narodima. Ako ikada, sada trebamo moliti, da se naši narodi izmire, jer je vrag posijao sjeme mržnje i strašne oholosti čiji su plodovi nevine žrtve djece, starica i staraca, te silni nemoral, koji u nebo vapije za osvetom i kaznom Božjom.

Krunicu su rado molili najveći umjetnici: Gluck, Haydn, Michelangelo, najveći učenjaci: Bossuet, Ampere. Filip Ozanam je imao 18 godina, kad je došao u Pariz. Jednog dana uđe u crkvu i vidi u kutu starca, koji prebire zrnca krunice. Približi se i prepozna Ampera. On klekne do njega i s njim počne moliti i od ganuća plakati. Ljubav Božja je pobijedila. Kasnije je izjavio: "Krunica Amperova je na mene učinila veći utjecaj, nego sve knjige i govori. Zaista, krunica je molitva cijelog kršćanskog puka, koja svakoj duši donosi mir, utjehu i pomoć.

Priradio u povodu Gospina mjeseca listopada 1993. Simo Janjić, župnik

Josipovac 1883. - Josipovac 1993.

Bio jednom jedan brast

Jesen 1993. godine je tako lijepa i ugodna. Listopad, koji je tek počeo blag je, a nebo duboko i plavo. Mjesec pun, sjaji se u prekrasnoj noći i čini nam se da nas gleda. Guste visoke šume oko Tuzle, livade uokolo. Kestenovo zlatno lišće kao staro vino. Hrast je stajao tamno zelen, a kukuruzi su žutjeli pored još sočnih livada. Zlatne jabuke vise na granama, šljive su obrane i već se dime kotlovi, teče rakija. Šume su već počele dobijati tisuću boja. Gledao sam hrast koji je ponosno stajao na vrhu Josipovca. Stajao, više ne stoji. Došli su neki ljudi koji uništavaju naše šume i srušili ga. Sijeku šume, pluća našeg grada na čijem se prostoru nalazi vrlo štetna kemijska industrija koja nas i hrani i uništava. Tko su ti ljudi što sijeku našu šumu? Da li je sijeku zbog potrebe, zbog straha od ratne zime ili od želje da se lakom domognu novca? Kažu, rat je i ne može se o toj stvari voditi računa. Rat će prestati. Valja nama ili onima koji će opstati i dalje živjeti. Zar vam gospodo, koji dozvoljavate ili ne sprečavate sječju šuma u samom gradu, nije žao naše djece. Zašto niste organizirali radne brigade za kontroliranu sječju za one kojima je potreban ogrev. Znate li koliko je potrebno vremena da hrastovi opet stasaju.

Gledam izmrcvarene konje, uz izmrcvarenu šumu. U toj slici mrtve prirode, koja simbolizira sječju u našem

gradu, dogotoviti će se ta sumorna slika ubijene prirode, koji sada ni mrtvu ne puštaju na miru.

Zemljište Dragoželj, danas Josipovac bilo je zapušteno i obraslo grmljem i korovom. Došle su časne sestre i dobrobrano se namučile dok su iskrčile i tlo obradile. Već je 1886. godine trećina zemljišta bila obrađena i vrt uređen i zasaden. Tu je nastalo uzorno gospodarstvo. I dođe 1947. godina, kada je odlukom Ministarstva poljoprivrede i stočarstva NR BiH (990/47. od 27.01.1947.g.) ekonomija Josipovac nakon 62 godine postojanja postala državno vlasništvo. Sestre su otjerane. Odvele su sa sobom četiri krave, jedno tele i dva konja i otišle na Breške. Ostali inventar je ostao. Tako je bilo naredeno. Ta ekonomija je tijekom prošlih godina propadala i vjerojatno bi se vratila u prvobitno stanje da je ne obrađuju vrijedne ruke naših građana za svoje preživljavanje. Danas, sjećom posljednjih stabala dobiva ružan izgled.

U ove jesenje dane kad sve što sazrijeva žudi svome kraju, kad se ptice sele i kada ovi neki ljudi sjećom šume žele doći do novca bez muke, svaki pošten građanin Tuzle pustit će barem suzu u svom oku. Čovjek je s prirodom jedno i treba da sluša njene zakone. To jedinstvo je narušio sam čovjek vlastitom sebičnošću.

J.N.

Uštedimo!

Kruh od krumpira

Rat je. U blokadi smo, sve je manje brašna, a ako ga ima za kupiti cijena je veoma visoka, 7 DEM za kilogram. Našim čitateljima donosimo recept kako da uštede brašna, a da naprave kruh od krumpira. Cijena krumpira u odnosu na brašno je nekoliko puta niža, 1 DEM za kilogram. Za recept koji nudimo potrebno je 0,5 kg krumpira pa, onda nije teško izračunati da za mjesec dana jedna četveročlana obitelj uštedi 15 kg brašna ako svaki dan priprema kruh. Na jedan kg brašna uzeti 1 kg krumpira, krumpir oprati, staviti ga u lonac, naliti vodom i kuhati. Skuhan krumpir oljuštiti, propasirati kroz presu da bude kao za pire i prosijati 1 kg brašna i dodati kvasac u količini od 30 grama. Kvasac zamijesi sa malo mlake vode, soli i brašna. Ukisli kvasac dodati prosijanom brašnu. Tome treba dodati i propasirani krumpir, sve zajedno smiješati pa zamijesiti mlakom vodom i dodati soli. Tijesto mijesiti sve dotle dok se ne počne odvajati od ruku i posude u kojoj se mijesi. Ostaviti, zatim, tijesto da kisne. Kada ukisne, tepsiju namazati masnoćom, posuti brašnom, staviti u njih tijesto i peći kruh u pećnici. Krumpirov kruh je izuzetno ukusan, ne suši se brzo, može ostati svjež i mekan i po nekoliko dana. Ovaj recept je prihvatljiv i zbog redukcije električne energije upravo zato što se može održati nekoliko dana.

F.B.

Tuzlanski kraj je nekad bio poznat po vinogradima

Crno vino

Dobro crno vino može se spravljati samo od dobro sazrelog i zdravog grožđa. Od nepotpuno sazrelog grožđa, kao i grožđa jače napadnutog sivom plijesni, dobijaju se kisela i nedovoljno obojena vina. Crna vina razlikuju se od bijelih ne samo po boji već i po kemijskom sastavu. Sadrže bojene materije autocijane a također i taninske i mineralne materije koje im daju puniji ukus. Tehnologija spravljanja crnih vina, se bitno razlikuje od tehnologije bijelih vina. Tehnologija spravljanja crnih vina obuhvatila bi slijedeće operacije: branje i trganje boba od peteljki, punjenje sudova za vrenje i sumporisanje kljuka, alkoholno vrenje kljuka uz potapanje krovine, cijedenje prevrelog kljuka i taloženje novog vina, prvo pretakanje vina početkom prosinca, drugo pretakanje vina početkom veljače. Kada obereimo grožđe odvojimo bobu od peteljki, zatim bobu izgnječimo da se rasprsu kako bi mogao početi proces alkoholnog vrenja. Izmuljano grožđe ne smijemo cijediti. Ukoliko bi nakon muljanja, dobijeni kljuk odmah procijedili, dobijena šira bi bila jedva blijedo crvenkasta i na taj način bi dobili bijelo vino. Bojena materija, autocijani, nalazi se u pokožici bobice i tek za vrijeme alkoholnog vrenja cjelokupnog kljuka prelazi pod djelstvom alkohola, sumpordikoksida, ugljendioksida i povišene temperature u crno vino.

Peteljke sadrže veliku količinu rastvorivih materija koje daju vinu opor ukus i tijekom vrenja upijaju dio nastalog alkohola, otpuštaju dio vode, razblažuju vino pa ih je stoga neophodno odvojiti od boba. Nakon muljanja grožđa i odvojenih peteljki, kljuk se stavlja u sudove za vrenje. Koji će se od sudova primijeniti za ovu svrhu ovisi od količine kljuka. To se može raditi u plastičnim kantama od (10, 15, 20, 25, 50 litara). Važi

pravilo da se sud puni od 75% od njegove zapremine. Sumporisanje kljuka vrši se prije vrenja. Obično se na 100 litara kljuka doda 4-5 grama sumpordikoksida (vinobran). To znači da se vinobran razmuti u 1-2 litra ocijedene šire i uz miješanje doda u kljuk, tako da se sav vinobran ravnomjerno rasporedi. Kada je kljuk ovako pripremljen početi će alkoholno vrenje. Ono se izvodi u otvorenim posudama sa uzdignutim kominom. Alkoholno vrenje ovisi od temperature, ako je 20 stupnjeva celzija počće da previre nakon 2-3 dana. Vrenje je u početku slabo, 5-6 dana od stavljanja kljuka na vrenje ispoljavaju se znaci intenzivnog vrenja. Na površinu se podižu čvrsti dijelovi kljuka koji se stvara od pokožice i sjemenki i stvara se pjena. Jedan mali dio pokožice klobuka nalazi se u kontaktu sa širom a veći dio je u kontaktu sa zrakom, zato je neophodno što češće miješanje klobuka (najmanje 3 puta dnevno) kako bi šira došla u kontakt sa pokožicom. Alkoholno vrenje ovisi od temperature, količine šećera i miješanja. Traje obično 5-8 dana. Za ovo vrenje izvrši se maksimalno prelaženje pojedinih materija u tečni dio - vino. Nakon 5-8 dana od početka vrenja treba otočiti vino - otakanje vina se obavlja pažljivo, pošto naše posude nemaju slavinu na dnu pa se to obavlja direktno na cjedilici. Računa se da se cijedenjem prevrelog kljuka od 100 kilograma dobije 70 do 80 litara crnog vina. Iscijedeno vino se sipa u burad ili staklene bidone. Sudove sa novim vinom treba držati na hladnom i suhom mjestu kako bi se što prije istaložile čestice i mutnoća. Na svim sudovima treba postaviti pamučnu vatu kako bi se nesmetano oslobađao ugljendioksid kojim je novo vino veoma zasićeno. Treba zapamtiti da sudove sa vinom ne smijemo potpuno zatvarati jer tada dolazi do stvaranja tzv. vodoniksulfida koji daje vinu loš miris. Prvo pretakanje se obavlja početkom prosinca. Pretakanje vina se izvodi crijevima od gume i plastike tako da na dnu posude ostane talog.

F.B.

Značajniji Hrvati ovoga kraja

PROSVJETITELJI ZDRAVOG DUHA

U jednom od prošlih brojeva HG-a je objavljen članak o jednom značajnom Tuzlaku, fra Blažu Josiću. U ovom članku pokušat ću dati kratke biografske podatke o još nekoliko značajnih Hrvata ovoga kraja. Dakako, nemoguće je u okviru ovakva prikaza spomenuti sva imena i predočiti ono što su učinili za svoj kraj, za svoj narod i za svoju Bosnu, te tako i ušli u povijest. Njihova djela su ostala kao trajna i nepovrediva svojina cijelog našeg naroda.

Marljan Divković (1870-1908). Zlatarski obrtnik. Zaslužan za razvoj kulture Hrvata u Tuzli. Kad se u Tuzli počela buditi hrvatska svijest, stupa u prve redove Hrvata, te je postao njihov istaknuti predvodnik. Vodio je glavnu riječ kod osnivanja mnogih društava u Tuzli, kao što je npr. Hrvatsko pjevačko društvo "Majevice" (1896). Bio je član i utemeljivač Dobrovoljnog vatrogasnog društva, Zadruga i Pčelarskog društva, prvog gombalaškog društva i mnogih drugih, koja su u to vrijeme postojala u Tuzli. Biran je za vijećnika općinskog vijeća. Bio je višegodišnji predsjednik HPD "Majevice" i Crkvenog zbora. Nije žalio ni truda ni novčanih sredstava za rad i formiranje hrvatskih i drugih društava, te je ostao pod stare dane bez imetka - bez kuće i kućišta. Uz njega su bili mnogi entuzijasti kao Božo Stitić, Antun Mladenčić, Ivo Ribičić, Anto Banović i mnogi drugi, koji su pokretali i osnivali hrvatska društva.

Ante Jukić, rođen 1873. u Tuzli. Učio je kod franjevaca u Gučoj Gori, a bogosloviju u Pečuhu, koju je napustio i prešao u sarajevsku preparandiju, te postao učiteljem. Pisao je pjesme za omladinu, izdavao je kalendar "Hrvoje", uređivao je "Učiteljsku Zoru" i "Učiteljski vjesnik", a objavljivao je pjesme i crtice po raznim časopisima pod pseudonimom Veljko Obradov.

Tomo Kovačević (1820-1867). Kao klerik nosio je ime fra Jozo. Učio je škole u Hrvatskoj i Ugarskoj. On se sa još nekim bogoslovima oduševio ilirskim pokretom, te su htjeli u Bosni podići ustanak. Dok su ostali, po savjetu poglavara, odustali od tog plana, Kovačević je napustio red i otišao iz Bosne. Dopisivao se s franjevcima, obilazio je Bosnu i jednom je donio novac za gradnju novih crkava. Napisao je djelo: "Opis Bosne".

Stjepan Matijević, rođen u Tuzli u drugoj polovici 16. stoljeća. Sam se nazivao "Solinjaninom". O njegovu školovanju i stupanju u franjevački red nema podataka, ali se pretpostavlja da je studije završio u Italiji. Kao svećenik bio je šest godina u Sarajevu, a oko dvadesetak godina po drugim mjestima u Bosni. U Rimu mu je tiskana knjiga "Ispovjedaonik", prevedena s talijanskog jezika (1630). Djelo, koje je preveo, kako sam kaže "u moj bosanski

jezik", je namijenjeno pastoralnoj praksi. Preveo je i druga djela s latinskog i talijanskog jezika. Matijević svoj jezik zove bosanskim i slovinskim. On spada među prve hrvatske književnike Bosne, te ga spominju svi koji se bave našom književnošću (Jukić, Šurmin, Vodnik, Ježić, Kombol, Pavešić). Na njega su se odnosile pohvalne riječi provincijala fra Petra Lipanova iz 1644. godine, koji za njega kaže, da je to starac sveta života i da je njegov odlazak za Bosnu velik gubitak. Umro je u franjevačkom samostanu Mikhazi 1654. godine.

Tomo Salatić se rodio u Breškama kod Tuzle sredinom osamnaestog stoljeća. Kod mjesnog župnika je stekao osnovna znanja, a on ga je i preporučio za dalje školovanje. Fra Tomo Salatić se bavio i slikarstvom, te je oko 1780. godine u rimokatoličkoj crkvi u Breškama naslikao "Svetu obitelj", zatim je pozvan u Sutjesku, gdje je oslikao zidove sutješke crkve. Tu je i umro 1790. godine.

Augustin Soljanin. Bio je provincijal, kustos, učitelj novaka u samostanu Kraljeva Sutjeska, tajnik provincije, revan i neumoran propovjednik, svirao je na orguljama i ravnao crkvenim pjevanjem. Bio je učen i svet, te su mu donosili i bolesnike da ih liječi, ne samo katolici već i ljudi drugih vjera. Umro je 1729. godine i pokopan je u sredini sutješke crkve.

Jerko Štitić, rođen u Dragunji kod Tuzle 1716. godine, a umro je u Tuzli 1794. godine. Obnašao je razne službe. Bio je gvardijan u Kraljevoj Sutjesci, a 1764. godine je preuzeo tuzlansku župu, gdje je i ostao trideset godina. Bio je cijenjen kod svih ljudi i vrlo poštovan i kod Muslimana. Pomagao je svim ljudima koji su mu se obratili.

Anto Tomić (1754-1804). Rodio se u Grabovici - Tuzla. Stupio je u novicijat 1770. a zaređen je za svećenika 1780.

Bio je lektor franjevačkim đacima, boravio je više godina u Carigradu, gdje je naučio turski. U tuzlansku župu je došao 1800. godine. Umro je mlad u Grabovici. Bio je učen i svoje znanje je prenosio mladima, koji su rado dolazili kod njega da uče.

Petar Zlojutrić, rodom iz Gradovrha - Tuzla (sredina 16. stoljeća). Osnovno obrazovanje je stekao kod franjevaca koji su ga, s obzirom na njegovu darovitost i želju, poslali u inozemstvo na više nauke. Po povratku sa školovanja vrlo je brzo napredovao u redovničkoj hijerarhiji, te je već 1590. godine postao provincijalom. Godine 1596. je s još nekoliko braće otišao u bugarsko mjesto Čiprovac, gdje se nalazilo oko 4.000 katolika, koji su bosanske svećenike dočekali vrlo srdačno, te im podigli samostan. Na tom misionarskom poslu franjevci su okupili veći broj vjernika. Njima su prilazili i mnogi pravoslavci kao i pavličani (slični patarenima), te je 1601. godine papa obnovio sofijsku nadbiskupiju i fra Petra imenovao nadbiskupom. U Čiprovcu je podignuto sjemenište, gdje se odgajao svjetovni i redovnički kler. Fra Petar je dvaput odlazio u Rim i na povratku 09. listopada 1624. godine umro u samostanu svoga rođinoga kraja, u Gradovrhu.

Već i ovi, nasumice izabrani podaci po raznim publikacijama o značajnim Hrvatima u našem kraju dovoljni su sami za sebe. Kad bi se podrobnije sakupili i proučili materijali, a do toga jednom mora doći, bit će nam svima jasnija slika naše kulturne povijesti, kojoj je prethodio rad vrijednih i osamljenih pojedinaca, naših kulturnih i nacionalnih pregalaca koji su danas, nažalost, posve nepravedno zaboravljeni. Ali vjerujemo, ne više zadugo. Sigurno je, da školovanih Hrvata prije okupacije, osim svećenika, vjerojatno nije bilo, izuzevši one, koji su se školovali kod franjevaca, te otišli u svijet na daljnje nauke.

Pripremio: J.N.

VIBA Vladimir Vidović direktor

TUZLA

TRGOVINA PROMET

075/230-966

Održana obnoviteljska sjednica HŠD "Zrinski"

Zvonko Jurić - predsjednik

Sabor Hrvatskog športskog društva "Zrinski", na svojoj Obnoviteljskoj sjednici održanoj 3. listopada 1993 godine, donio je slijedeće odluke:

- usvojio je prijedlog Statuta i Programa rada;
- izabrao je zastupnike u Sabor HŠD "Zrinski", članove predsjedništva, predsjednika i dopredsjednika Nadzornog odbora i Stegovne komisije, te zastupnike u Upravni odbor Športskog saveza općine Tuzla.

Za predsjednika je izabran gosp. Zvonko Jurić, za dopredsjednika gosp. Tomislav Mršić, a za članove predsjedništva: Franjo Bosankić, Miljenko Horvatić, Drago Jurić, Niko Jurić, Gordan Lešić, Vlado Madžarević i Juraj Novosel.

Hrvatsko športsko društvo "Zrinski" je dragovoljna asocijacija samostalnih športskih klubova i organizacija pomoću koje se izražavaju i ostvaruju zajednički športski interesi u skladu sa zakonom. Športsko društvo, preko svojih udruženih članica djeluje na razvoju svih vidova športa, športske kulture i tjelesnog odgoja. Prvo športsko društvo (Gombalaško društvo) osnovano je u Tuzli 1904, a 1905 to društvo je dobilo ime "Hrvatski sokol". Hrvatski nogometni klub "Zrinski", kao prvi nogometni klub u Tuzli osnovan je 1913 godine. Između dva rata u sastavu Društva bili su nogometni, boksački, rvački, plivački, gimnastički klub i hazena. Ova godina posvećena je obilježavanju osamdesetgodišnjice društva "Hrvatski dom", Hrvatskog športskog društva "Zrinski" i Hrvatskog nogometnog kluba "Zrinski". Akcije koje su se dosad vodile na okupljanju Hrvata, na obnavljanju društava i klubova koje smo imali, već su dale dobre rezultate. U novim uvjetima, kada možemo slobodno djelovati, Hrvati će dati svoj udio u zajedničkom životu koji odgovara njihovoj kulturi i moralnoj snazi, što će utjecati na ukupni razvitak našeg kraja na gospodarskom, kulturnom i športskom polju. Planirano je da se svečani dio Sabora održi 20. listopada 1993. godine.

J.N.

Ratne olimpijske igre, Tuzla '93

Borilišta čekaju takmičare

Od 23. do 31. listopada, u Tuzli će se održati Ratne olimpijske igre. Nije prošlo ni mjesec dana kako je prvi put javno iznesena zamisao o održavanju ratnih olimpijskih igara, a sudeći po onome što se sve u Tuzli događa, ratna olimpijada može da započne. Ovu ideju su najprije prihvatili najviši vojni i politički rukovodioci Tuzle, a potom je ova ideja svesrdno prihvaćena i u Vrhovnoj komandi Oružanih snaga BiH. Ideju o ratnoj olimpijadi prihvatili su i ljudi iz Olimpijskog komiteta, te je tako za kratko vrijeme urađeno mnogo toga, što ni u mirnodopsko vrijeme ne bi bilo ništa brže učinjeno. Pokrovitelji ratne olimpijade Tuzla '93 su Vrhovna komanda i Olimpijski komitet, generalni sponzor tuzlanski "Polihem" a sveukupna marketinška promocija povjerena je agenciji "Intermedij". Sva nadmetanja će se odvijati na igralištima, dvoranama i streljanama u Tuzli, a kako je službeno najavljeno biće zastupljeno 17 sportova, od nogometa do šaha. Prema rasporedu Ratne olimpijade, predviđeno je održavanje oko 500 utakmica u svim disciplinama, pa se računa sa oko 300.000 posjetitelja. U organizacionom savjetu Ratne olimpijade Tuzla '93, novinarima je na prigodnoj konferenciji na temu olimpijade precizirano, tko se sve može natjecati. Prema službenim informacijama, to će biti omogućeno ekipama Armije BiH, Hrvatskog vijeća obrane i Ministarstva unutarnjih poslova, potom ekipama svih registriranih klubova sa slobodnih područja BiH. Također, natjecanje će biti omogućeno i ekipama UN-PROFORA, UNHCR i drugima, koji imaju svoje misije u Tuzli, naravno ako na vrijeme izvrše prijavljivanje ekipa.

Nogomet

"ZRINSKI" NE UZMIČE

Pobijeden "Radnički" iz Lukavca, neriješeno sa "Radnikom" i "Husinskim rudarom", poraz od "Željezničara". Zrinski i dalje u samom vrhu.

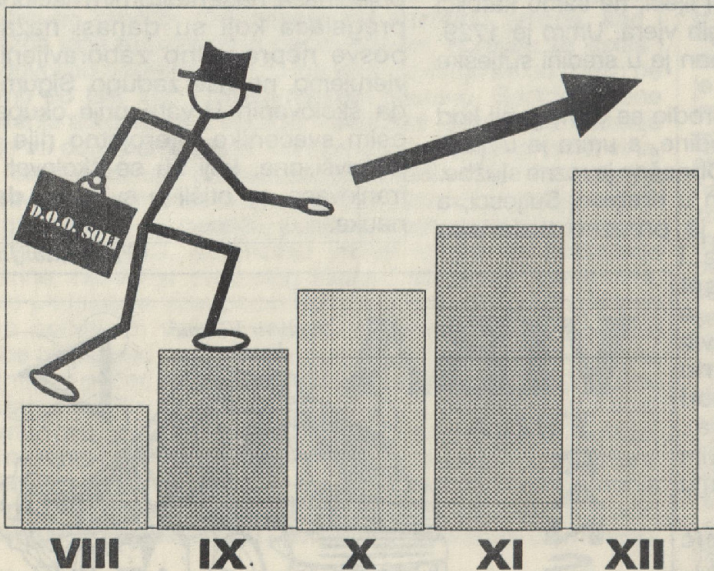
Ako želite uživati u nogometu, tada dodite u Lipnicu. Shvatit ćete kako se uživa u ljepoti igre NK "Zrinskog", a kompletan ugođaj će vam upotpuniti vjerni navijači "Zrinskog" Stadion u Lipnici je premali da bi primio sve ljubitelje nogometa. U razgovoru sa predsjednikom kluba gosp. Nikom Jurićem doznajemo da će se stadion proširiti.

NK "Zrinski" je iskusna ekipa, a to pokazuju i rezultati. Od četiri derbija "Zmaj", "Žvinica", "Radnik", "Radnički", NK "Zrinski" je osvojio 7 bodova. Protiv "Radničkog" iz Lukavca NK "Zrinski" je slavio pobjedu od 1:0. Bila je to teška i zanimljiva utakmica. Nogometaši "Zrinskog" dobrom igrom zasluženo osvojili dva boda. Tako je nanesen prvi poraz ekipi "Radničkog" koja se pokazala čvrstom i borbenom ekipom.

U momčadi "Zrinskog" posebno se istakao kapiten Anto Tomić - Pita, koji nam je u razgovoru rekao: "Prije početka prvenstva smatrali su nas autsajderima, međutim ekipa je sastavljena od iskusnih i kvalitetnih igrača, i sa dobrim radom i rezultatima ekipa NK "Zrinski" pretendira na najviši plasman. Kakva je igra "Zrinskog" to možete zaključiti po navijačima i gledateljima kojih je sve više na utakmicama. U ekipi "Zrinskog" vlada pravo drugarstvo i uz to svi radimo svoj posao te onda i nije čudo kada postizemo dobre rezultate. Ljubitelji nogometa NK "Zrinski" vas neće razočarati.

D.O.O. SOLI

PROFIT

DRUŠTVO SA OGRANIČENOM ODGOVORNOŠĆU
ZA PROIZVODNJU, UNUTARNJU I VANJSKU TRGOVINU
"SOLI" TUZLA

Ul. Mije Keroševića 26 75000 Tuzla
Tel. centrala: 075 213-222, 236-336, 232-221

NAŠE ODLIKE SU:
ZNAJJE, POSLOVNOŠT, SIGURNOST
NAŠA I VAŠA ORJENTACIJA U
BUDUĆNOST

Hrvatski Glasnik

Informativno-politički dvotjednik
Tuzla, 18. listopada 1993.g.

Glavni i odgovorni urednik: mr. Ljupko Aždajić • Osnivač i izdavač: HKD "Napredak" •
Redakcija: Ozrenskog odreda bb Tuzla, tel. 23 69 81, Fax 23 13 50 • Tehničko uređenje i
priprema: J&B • Tisak: "Tuzla list" • Žiro račun kod Kreditne banke DD Tuzla: dinarski:
807020-0/7521-55-00082-3, devizni: 72700-0/7521-07-00008-0 • Cijena za inozemstvo 3 DEM